25րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6929 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 8 ՇԷՎՎԱԼ 1326 2 Novembre 1908 25me année N. 6929

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Դ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԵԱՆՔԸ

Ընկեր իմ, թէև քեզ չեմ ճանաչում,
Բայց ո՛վ էլ լինես,
Թո՛ղ խօսքս հնչէ քու հոգու խորքում՝
Ջերմ աղօթքի պէս.
Ես քեզ ճանչում եմ յանուն սրբազան
Իդէալներիդ,
Դուրս ե՛կ ասպարէզ, ցոյց տո՛ւր անսասան
կեանքը ճշմարիտ։

ԱՐՇԱԿ ԱԹԱՅԵԱՆ

Ժամանակն է որ ռուսահայ բանաստեղծին այս վսեմ կոչը հնչէ մեր ամէնուս ականջին, ու մեզ մղէ հզօրապէս այս բեղմնաւոր կեանքին, որ միայն իրաւունք ունի ճշմարիտ որակուելու։ Հազարաւոր կեանքերու քով, որոնց մէջ կը վխտան սուտ կեանքը, կեղծ կեանքը, ամպարիշտ կեանքը, հատ մը կը սաւառնի խաչեալ հորիզոններու ծիրանիով երփներանգ՝ գաղափարական մարդուն կեանքը. եթէ այդ կեանքը չէ տրուած ամէնուս ապրիլ, գէթ զայն հասկնալ, զայն գնահատել մեր ամէնուս սրբազան պարտականութիւնն է։ Գաղափարական մարդիկէն սկսեալ, որ իր մեծ ձիրքերով օժտուած միտքը կը նուիրէ ընկերային բարձրացումին, մինչև յետին գիւղի մաքուր, խոնջալ եղբայրսիրութեան մը կառչած, հողին փարող ժիր մշակը՝ այդ ճշմարիտ կեանքին արի մէկ զինուորն է, արժանի մեր անկեղծ սիրոյն։

Ազատութիւնը երբ բուռն թափով ազատօրէն հաւաքուելու, խօսելու, վիճելու, քարոզելու, խնդալու, երգելու իրաւունքի ամրափակ տաճարին դռները բացաւ մեր առջև, մանաւանդ շատ մը աւելի լայնօրէն մեզի Պոլսահայերուս, խելացնոր փութացինք ու կը փութանք օգտուիլ։ Բայց չմոռնանք Աւետարանի խօսքը. «Որու որ շատ տրուեցաւ, շատ պիտի պահանջուի.» արդ՝ մեզի՝ Պոլսահայ եղբայրներ ու քոյրեր, մեզի շատ տրուեցաւ, ուրեմն գաւառահայը իրաւունք պիտի ունենայ մեզմէ շատ պահանջելու. Պոլսահայը իր նիւթական ուժէն աւելի, իր բարոյական, մտաւորական ուժերը պիտի գործածէ անոնց ի նպաստ։ Կ՚արժէ խորհիլ, ինքնամփոփուիլ այս օրերուն, ի՛նչ պիտի տանք իրեն, որ մեզի այնքան շատ ազատութեան հերոսներ տուաւ. ի՛նչ պիտի տանք իրեն, իր ցաւը դարմանելու, իր վիշտերը սփոփելու, իր պէտքերը հոգալու համար. տալով է որ մենք ալ աստիճան մը, ճշմարիտ կեանքը ապրած պիտի ըլլանք, այդ կեանքին յոյզերը, անուշութիւնները վայելած պիտի ըլլանք։ Կա՞յ հաճոյք մը աւելի մեծ քան հոգեկանը. միւսները ուշ կամ կանուխ տաղտուկի, ինքնախաբէութեան դառնութիւնը գուցէ գան հոսեցնել մեր դալկահար էութեանը մէջ. ուրիշին ցաւը սփոփած ըլլալու հաճոյքը միակ անփոփոխն է որ մեր հոգին աստուածային արբեցումի մակընթացութիւնով կ՚ողողէ։ Ո՞վ կրնայ մեր սրտէն խլել ուրախութիւն մը որ անոր մաքուր արիւնը կը խայտացնէ. ոչինչ կը խլուի հզօր մտքէն ու աննենգ սրտէն։ Ուրեմն զօրացնենք մեր էութեան այդ լաւագոյն տարրերը, և ուժ մը ըլլանք, պատրաստ ճշմարիտ կեանքի հրապոյրներուն անձնատուր ըլլալու։

Թերևս այդ ճշմարիտ կեանքը փնտռելու ճիգերուս մէջ է որ կը կազմենք անդադար ընկերութիւններ, միութիւններ. կը մտածենք սակայն այն պարտականութիւններուն վրայ, զորս յանձն կ՚առնենք, անշուշտ գիտակցօրէն, հանդէպ մեր նմաններուն. այդ միութիւններու գլխաւոր անդամները, այր թէ կին, որքա՜ն ազնուօրէն պէտք է կշռեն իրենց մտաւորական ու մանաւանդ բարոյական յատկութիւնները, երբ գլուխ կը կանգնին վարելու համախմբումներ, ուր անմիջակ մտքեր ու սրտեր պէտք ունին մաքուր առաջնորդներու. ապա թէ ոչ նկարագիրէ զուրկ անհատներ ասպարէզ գալով ճշմարիտ կեանքը կ՚եղծեն ու պատճառ կ՚ըլլան ապականութիւն սփռելու չկազմուած հոգիներու մէջ։ Այդ մեծերը, առաջնորդները ճշմարիտ կեանքի արի զինուորներ պէտք է ըլլան։ Անհատ մը որ ինքզինքը հասարակական գործունէութենէ հեռու կը պահէ՝ անիրաւ կ՚ըլլանք զայն կծու քննադատութեան ենթարկելու իր մոլորանքներուն համար, բայց անոնք որ այդ գործունէութեան մէջ կը մղուին, մեր իրաւունքն է ատոնցմէ առաքինութիւններ պահանջել. ճշմարիտ կեանք կը սպասենք իրենցմէ. ճշմարիտ կեանք եկեղեցականէն, ժողովականէն, հրապարակագիրէն, դաստիարակէն, յեղափոխականէն, ճշմարիտ կեանք կը պահանջենք վաղուան երեսփոխանէն, եթէ անզօր են այդ կեանքին չարքաշութեանց տոկալու, թո՛ղ հրաժարին. ոչ ոք կը բռնադատէ զիրենք հոն մնալ, քանի որ չեն զինուած պահանջուած պարտականութիւններու հարուստ ռազմամթերքով, և թո՛ղ տեղերնին տան զգացումներով, մտքով, նկարագրով հզօր անհատականութիւններու։

Կը բաւէ որ մարդ անպայման սէր ունենայ մարդկութեան հանդէպ, տառապի անոր տառապանքներով, յուզուի անոր մեծ մաքուր կիրքերով և դիմանայ ուրախանալ անոր երջանկութեամբ, որպէս զի ըլլայ ճշմարիտ կեանքի զինուոր մը. ականջ տանք այն վսեմ ձայնին որ դարերու մէջէն մեր ականջին կը հնչէ. «Սիրեցէ՛ք զմիմեանս». ու մենք ի՞նչ կ՚ընենք. ատե՛նք, կ՚ատենք զիրար, կ՚արհամարհենք մէկզմէկ, մեր փոքրիկ եսին կիրքերուն անձնատուր։ Գողգոթայի նահատակէն առաջ և յետոյ բռնակալութեան նահատակներն ալ նոյն զգացումով չէ՞ որ զոհուեցան։ Գնունիներ, Ժիրայրներ, Պետոներ թոյնի բաժակը ձեռքերնին՝ ինչպէս Սոկրատ, կամ կախաղաններու բարձունքէն նոյնը կ՚աղաղակէին մեզի յանուն սրբազան ազատութեան. անոնք ալ ճշմարիտ կեանքը ապրեցան, այդ կեանքի բուռն պահանջներուն համար հերոսաբար իրենց երիտասարդի խայտալից կեանքը ողջակէզ ըրին հայուն փրկութեան խորանին վրայ. մենք ալ այդ խորանին դիմաց ուխտե՛նք ճշմարիտ կեանքին փարիլ. ձեռք ձեռքի տուած, բարձրացնենք հայուն մտաւորական ու բարոյական տաճարը։ Կը վերջացնեմ Մաու Լ.ի պերճաշուք խօսքերով. «Որևէ ազգի մը բարօրութիւնը կախում չունի ո՛չ անոր արդիւնքներու առատութենէն, ո՛չ բերդերու ամրութենէն, ո՛չ հասարակային շէնքերու շքեղութենէն, այլ լուսամիտ, բարեկիրթ և նկարագիր ունեցող քաղաքացիներու բազմութենէն։ Ա՛յդ է ճշմարիտ զօրութիւնը. այդ պէ՛տք է զօրացնել։»

ՅՈՒԼԻԱՆԷ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՐԴՈՒՑՈՒՔ

Տաս փարայով... երեսուն հազար ոսկի։

Ոչ երազ է այս, ո՛չ մասալ և ոչ ալ սինեմաթօկրաֆի տեսարան մը։ Ընդհակառակը իրողութիւն մը, շօշափելի տեսակէն և Աստուծոյ առտուն կրկնուող։

Ուրիշ երկիրներու բնակիչները մէկ օրէն միւսը վեց հարիւր հազար ֆրանքի կարենալ տիրանալու համար, կամ հօրեղբայր մը ունենալու էին Ամերիկա և կամ էն քիչը Հնդկաստանի մէջ մօրաքոյր մը։

Տաճկաստանի մէջ՝ նստած տեղը երեսուն հազար ոսկի ձեռք անցընելու համար կամ խելքի պակասութիւն ունենալու էր մարդ և կամ... Գարակէօզեանի մը հետ ազգականութիւն։

Եւ եղաւ որ ինչ որ ռոմանթիկ դրդեակ էր երէկ, անհերքելի ճշմարտութիւն ըլլայ այսօր։

Ֆէնիմօր Քուբէրի գիրքերուն մէջ ասանկ անակնկալներ շատ կան։

Երիտասարդին մէկը ծառի մը տակ կը պառկի և մէյ մըն ալ պարիկ մը կու գայ, ոսկիներով լեցուն պարկ մը ի ձեռին։

Ինչ որ Ֆէնիմօր Քուբէրի հերոսները պառկելով ձեռք կ՚անցընէին, մենք պիտի կրնանք ձեռք անցընել կամուրջին գլուխը, Թրամվէյին մէջ, բիւնէյին, Եէնի-Ճամիէն անցած ատեննիս, նոյն իսկ առանց պառկելու յոգնութիւնը տալու մենք մեզի, պայմանաւ միայն որ ժամանակ մը ունենանք դրպանիս։

Եւ արդէն ժամանակը ինչ բանի կարող չէ։

Մինչև հիմա չէինք գիտեր ի՛նչպէս ընել ժամանակը անցընելու կամ զայն սպաննելու համար։

Ասկէ ետքը սխալ սխալ բռնելու է որ մեզմէ չի հեռանայ։

Ժամանակը՝ ժամանակ եղածէն ի վեր ուրիշ գործ չունէր, բայց եթէ մեղմայրնել մեր վիշտերը, մեծցնել մեր աղջիկները, պարտքերնիս մոռնալ տալ մեզի, ուղերը մեղմացնել և կամաց կամաց սպիացնել մեր էն արիւնոտ, էն լայնափեռեկ վէրքերը։

—Ժամանակով ամէն բան կ՚ըլլայ, կ՚ըսէինք և օր մըն ալ կը տեսնէինք թէ մեր մազերը ճերմկցնելէն դատ ուրիշ բանի չէ ծառայեր անիկա։

Առաջ ժամանակը դրամ էր, հիմա... շըմէն տը Ֆէր...։

Ժամանակները կը փոխուէին. առտուն՝ իրիկուն կ՚ըլլար, ամիսը՝ տարի և թարմագեղ աղջիկները՝ պառաւ։

Ժամանակին աղդեցութեան տակ թուփը ծառ կ՚ըլլար և չերամը մետաքս։

Ասկէ առաջ ժամանակը կ՚անցնէր, ասկէ ետքը մեր դրամարկղներուն, մեր դրպաններուն և մեր օժիտի սնտուկներուն մէջ պահուած պիտի մնայ։

Երբեմն սովորութիւն էր աղջկան մը համար հարցնել թէ ի՛նչ ունի, ի՛նչ կուտան կոր, ո՞ւր կրթուած է, ո՞ր դպրոցէն ելած, քանի՞ լեզու կը խօսի, դաշնակ կը զարնէ՞ թէ ոչ և կուզէինք գիտնալ թէ ունեցածը հնչո՞ւն դրամ է թէ ոչ Կէտիկ-Փաշայի մէջ կէս տուն և կամ Սիրքեճիի ճամբուն վրայ մէկ ութերրորդ խան։

Անցաւ այս ամէնքը և ասանկ [illegible] մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու հարկ չի պիտի մնայ։

Աղջկան մը ձեռքը ուզելու ելածնուս պէս, երկայն բարակ հարցումներու պէտք չի կայ։

Լաւ բառքի մը ըլլալու համար, աղջիկը ժամանակին բաժանորդ է՞ կամ ոչ։ Tout est là.

Ե. ԱԼՓԻԱՐ

ԵՐԲ ՖԷՏԱՅԻՆ ԻՆԿԱՒ

Ժայռէ մը, որ կուրծքն էր
Ֆէտային զայն իրեն
Նախընտրեց ապաւէն,
Եւ անխռով՝ ան ճանկեց
Գնդակներ արձակեց՝
Դէպ ոսո՛խ խուժանին։

Այդ ժայռն այսօր, իբր մահարձան
Կը ծառայէ Ֆէտային,
Որ նետահար, ինկա՛ւ անձայն
Ժայռն աղբիւրի փոխարկելով,
Ուրկէ այսօր արցունքն կուլայ։

— — — — — — — — —

Ես ասոր համար
Հոս եկի շատ անգամ
Ժայռի մը ճեղքէն
Կ՚երթամ ես տեսնել
Ջուրին ուղխօրէն
Հոսի՛լը յաւէտ։

Ծորակէն վազող
Ջուրէն մի՛ տար ինծի,
Ձե՛ռք մատռուակող,
Ո՛ ձե՛ռք մարդկային։

Լեռներու տակէն
Ժայռը ճեղքելով
Վազող ջուրերէն
Կրնա՛ք ինծի տալ։

Այդ ջուրերուն մէջ
Լե՛ռն է որ կուլայ,
Որուն շիթն ալ մեծ
Ժա՛յռն իսկ կը ծակէ...։

ԼԵՒՈՆ ԷՍԱՃԱՆԵԱՆ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ

Աբէլեան խումբի առաջին ներկայացումները.— Գասպար Իփէքեանի գրական դասախօսութիւնները.— Սանասարեան ակումբ.— Երիտասարդաց Միութիւն.— Բուժարկութիւններ.— Մամուլը՝ Սանասարեանի եւ Կարնոյ մէջ.— Լսարան՝ այրերու եւ կիներու։

Հակառակ ուղևորի կեանքը տասնըհինգ օրի չափ ապրելուս, ստիպուած եմ այնպիսի երևոյթներ նկատողութեան առնել, որոնք կը յուսամ թէ սովորական դարձած «Ճամբու նօթեր»էն շատ աւելի հետաքրքրական են ու կազդուրիչ, մանաւանդ որ սա օրերուն կը հանդիպին։ Ուղևորի փոշին ոտքերուս վրայ, ճամբուն յոգնութիւնը տակաւին չառած, հաճոյքը կ՚ունենամ լսելու Աբէլեան դերասանապետի խումբին Կարին ժամանելը։ Մենք կը յուսայինք թէ անոնք իրենց շրջանը Պոլիսէն պիտի սկսին, սակայն ուրախութեամբ կուգամ յայտնել Արեւելքի ընթերցողներուն, թէ գրեթէ շաբաթ մըն է որ Կարնեցին կ՚ըմբոշխնէ Աբէլեան խումբի ներկայացումները, որոնք մէկը միւսը կը գերազանցեն, և մանաւանդ որ խաղերը մեր այսօրուան կեանքին համար չափուած, ձևուած ու պատրաստուած պիտի ենթադրէիր։ Կարին այն քաղաքներէն է, որոնց ժողովուրդը նորութիւններու սիրահար՝ բարոյական գեղեցկութիւններու և ազնուութեան հետ չեն խորշիր նաև իրենց նիւթական վարձատրութիւններն ալ։ Տաճկահայերուս մէջ Աբէլեան և Արմէնեան, իրենց երկրորդական ուժերով առաջին անգամ Կարնեցիներէն ծափահարուեցան։ Կարին հասած օրս Սանասարեան վարժարանի Թատերասրահը ոգևորութեան մէջ կը տեսնեմ։ Պ. Աբէլեան այցելելով Սանասարեանի և Արծնեան վարժարանի բեմերը, առաջինն աւելի նպատակայարմար կը նկատէ և կ՚որոշուի որ առաջին ներկայացումը տեղի ունենայ Սանասարեանի մէջ։

«Աւազակները»...։ Անմահանուն Շիլլերի այս առաջին գործը Սանասարեանի բեմին վրայ կը հանուէր, զոր պիտի խաղար Թիֆլիզի ամէնէն նշանաւոր Թատերախումբը։

Ապահովաբար Արեւելքի ընթերցողները հետևեցան Շիլլերի վրայ բրած մեր գրական ուսումնասիրութեան։

Նպատակս չէ անգամ մըն ալ «Աւազակներուն» վերադառնալ, քանի որ ան ծանօթ է շատերուն։ Կարլոս և Ֆրանց տիպարներ են, որոնք աշխարհի պատմութեան մէջ անմոռանալի պիտի մնան։ Կարլոսը չի ներկայացներ մեր Ֆէտային, մեր յեղափոխականը, մեր գաղափարի նահատակը։ Սակայն այս երկու դերը, ինչպէս նաև ծերունի մօր տիպարները հիանալիօրէն ներկայացուցին. Կարլոսինը՝ Պ. Աբէլեան և Ֆրանցինը՝ Պ. Արմէնեան։ Ոչինչ կ՚արժէր «Աւազակներ»ու ընթերցումը, բայց բեմին վրայ կը տեսնէինք Շիլլերի ստեղծած դէմքերը։

Բ. ներկայացումը՝ «Տօքթ. Շթօքման կամ ժողովրդին թշնամին» բեմ կը հանուէր Արծնեան ազգ. վարժարանին մէջ։ Իպսէնի այս երկը անմահանալու իրաւունքին տիրացեր է արդէն։ Այն ժողովուրդները, որոնք ընդվզում մը կը ցուցնեն տեղական իշխանութեան, տեղային վարչութեան, անկարելի է որ գրկաբաց չընդունին Իպսէնի այս էջը։ Այո՛, «Ժողովրդի թշնամի» կը նկատուի այն, որ բռնապետութեան շղթան կտրելու կը ջանայ, որ հին կարգուսարքը տապալելու և նորը վերահաստատելու մարմաջովը կը տագնապի, և այդ տիպարներէն է «Տօքթ. Շթօքման»ը», զոր կը ներկայացնէր դարձեալ Պ. Աբէլեան։ Յաջողութիւնը կատարեալ էր. հոս դերասանը ինքզինքը գերազանցեց։ Այս կտորին մէջ Բ. կարեւոր դեր ունեցողն էր քաղաքապետը, Տօքթօրին եղբայրը, որ հակապատկերն է ճշմարիտ ու անկեղծ քաղաքացիին։ Գեղեցիկ է երկու եղբօր խօսակցութիւնը, քաղաքին լողարաններու խողովակներուն աղտոտութեան մասին, և այդ լողարանն ու խողովակները կը նոյնանան վարչութեան ու անոր ստորադասներուն հետ։ Իպսէն անմահ է իր այս գործով ալ։ Բոլոր արտասանուածներն ալ հանդիսատեսին հոգիին ու սրտին կը խօսին, խորհրդածել կու տան քեզի։ Ցաւալի է ըսել թէ այս կտորը հանրութեան մէկ զարգացած դասակարգը միայն հասկնալու ի վիճակի էր։ Յաջորդ օրը կը ներկայացուէր Շէյքսփիրի նշանաւոր ու ծանօթ «Օթելլօն». սա ալ համակրութեամբ կ՚ընդունուի։ Միայն սա նկատելի պարագայ մըն է, որ այս երեք ներկայացումներուն ալ, մարդիկ կը ծափահարէին այն կէտերը, երբ լաւութիւնն ամէնէն պերճախօսը պիտի ըլլար։ Պիտի չկրնամ աւելի երկարել։

Աբէլեան-Արմէնեան խումբի յաջող ներկայացումներուն մէջ, կարելի է առաջին տեղը տալ հայ Թատերագիր Շիրվանզադէի «Պատւի համար»ին։ Ստուգիւ հանդիսատեսը կը զգայ հայ տիպարներու ներկայացումը բեմին վրայ։ Հարուստ դասակարգին ուղղուած այդ Թատերախաղը, Շիրվանզադէի յաջող կտորներէն ըլլալու ապահովութիւնն ունէր։ Խաղը երկու անգամ ներկայացուեցաւ իր անօրինակ ընդունելութեան համար։ Յիշատակութեան արժանի են նաև Պ. Ս. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտ» Թատերախաղը՝ «Մարող ճրագներ»ը, Ադամ ու Եւա» և վերջին ներկայացումը՝ «Տրիլբի»։ Կարելի պիտի չըլլայ իւրաքանչիւրին յաջողութիւնը մանրամասնել, քանի որ արդէն թղթակցութեան մը սահմանը անցանք։

Օրուան այս նորութիւններուն ու գեղարուեստական հաճոյքներուն համար, կարելի չէ որ մենք մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը չյայտնենք Պ. Պ. Աբէլեանի, Արմէնեանի և իրենց երկրորդական ուժերուն։ Մեր զգացած հաճոյքն աննկարագրելի է, քանի որ Սահմանադրութեան բարիքներուն վայելողներէն առաջինը այս տեսակէտով մենք Կարնեցիներս կ՚ըլլանք։ Կարծեմ թէ Աբէլեան Թատերախումբը հոկտ. 10ին պիտի մեկնի Երզնկա, տեղւոյն գրասէր ու գեղարուեստասէր երիտասարդութեան փափաքներուն գոհացում տալու համար։

Օրուան անակնկալներէն են նաև Պ. Գասպար Իփէքեանի գրական դասախօսութիւնները։

Վառվռուն, զարգացած ու եռանդոտ երիտասարդ մը, որ ազատութեան լոյսը տեսնելուն պէս, ճեպարեր է դէպ ի Թրքահայերս, որպէս զի մեզի ծանօթացնէ Ռուսահայ գրականութեան կարևոր գլուխները։ Հաճոյքն ունեցայ անձամբ այցելելու Պ. Իփէքեանի սենեակը, ուր Պարոնը յօժարութեամբ տրամադրութեանս տակ դրաւ իր բոլոր գիրքերն ու հատորները, որոնց վրայ կը գուրգուրար։ Ռուսահայ վիպագրութեան ու բանաստեղծութեան կարևոր դէմքերուն բոլոր աշխատասիրութիւնները ունէր, որոնց վրայ պիտի խարսխէր իր բանախօսութիւնները։ Դժբախտաբար առաջին դասախօսութեան նիւթը կազմող «Վիպագրութեան» չկրցի ներկայ գտնուիլ, սակայն Բ.ին, որ «Բանաստեղծութիւնը» կը ներկայացնէր, հաճոյքով ներկայ գտնուեցայ ու ոչ միայն իմ՝ այլ և բոլոր ունկնդիրներուն վրայ սիրուն տպաւորութիւն մը թողուց։ Ա. դասախօսութեան նիւթ կազմեր են, ժամանակագրական կարգով, Խ. Աբովեան, Պ. Պռօշեանց, Աղայեանց, Րաֆֆի, Մռքեանց, Մուրացան, Շիրվանզադէ, Նարդոս, Վ. Փափազեան և Ա. Ահարոնեան, որոնցմէ ամէն մէկը լուրջ ուսումնասիրութեան ու ներկայացման կը կարօտի։ Բ. դասախօսութիւնը կը ներկայացնէր առաջին շրջաններէն, բանաստեղծական երկերու և հեղինակներու վրայ քննադատական տողեր, զորս կարդաց դասախօս Պարոնը, և ասկէ վերջ սկսաւ կարդալ ներկայացնել ռուսահայ քնարերգակները, ամէնուն վրայ իր անհատական դիտողութիւնները պարզելով։ Իբրև Ա. շրջանի բանաստեղծներ ներկայացուց Ռ. Պատկանեան, Նալպանդեանց, Արղութեան, Սմբատ Շահազիզ, Աղայեանց. և Բ. շըր-

---

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(41)

ԺԲ.

ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

— Շնորհակալ եմ իմ մօրից, որ իմ մարդիկների ընտրութիւնը թողել է իմ կամքին։ Ես բոլորին պէտք է ինձ հետ տանեմ։ Կը հրամայես, սիրելի Արբակ, որ ամէնքը առաւօտեան պատրաստ լինեն։

— Ես արդէն պատուիրել եմ,—պատասխանեց ծերունին։

Այդ միջոցին առաջ անցաւ պատանի Յուսիկը և կարմրելով ասաց.

— Մի խնդիրք ունեմ, տէր իմ։

— Խօսի՛ր։

— Իմ ձիու մի ոտքը պայտելուց կաղում է։

— Արբակը կը հրամայէ, որ իմ ախոռատնից քեզ տան այն ձին, որը դու հաւանելու լինես։

Պատանու դէմքը փայլեց ուրախութիւնից։

Արբակը վերկացաւ։

— Ո՞ւր,—հարցրեց Սամուէլը։

— Դեռ ևս պակաս բաներ շատ կան, գնում եմ կարգի գնելու...

— Շնորհակալ եմ, սիրելի Արբակ, ես առաւօտեան վաղ, շատ վաղ պէտք է ճանապարհ ընկնեմ։

Ծերունին գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժեց և, առանց իւր ետևը նայելու, դուրս գնաց սենեակից։

Նրա հեռանալուց յետոյ, Սամուէլը աւելի ուրախ էր։ Իւր ճանապարհորդութեան պատրաստութիւնները, թէև ոչ բոլորովին, բայց մասամբ աւելի նպատակայարմար էին կարգադրուած։ Նա սպասում էր փառաւորութիւն, շքեղութիւն, բայց չէր սպասում, որ մայրը թոյլ կը տար նրան՝ իւր մարդիկը իւր հետ տանել։ Իսկ Սամուէլի մարդկանց թիւը աւելի շատ էր, քան մօր նշանակածները։

Նա այժմ ոտքի վրայ անցուդարձ էր անում իւր սենեակում և ձեռքերը եռանդով շփելով, ինչ որ հաշիւներ էր անում իւր գլխում։ Պատանի Յուսիկը, նկատելով նրա ուրախ տրամադրութիւնը, համարձակութիւն ստացաւ մի այլ խընդիրքով ևս դիմելու իւր տիրոջը։ Բայց այս անգամ ամաչում էր նա, և նրա ճարպիկ լեզուն, որ խօսքի ետևից մնալու սովորութիւն չունէր, այս անգամ պապանձուել էր։ Ամօթխածութիւնից գլուխը խոնարհեցրած, երբեմն թեքվում էր աջ ոտի վրայ, երբեմն ձախ ոտի վրայ, և մի-մի անգամ ձեռքը տանում էր, ականջի ետևը քորում էր։ «Ասե՞մ, թէ չասե՞մ»... այդ երկու բառերն էին պըտըտւում նրա յուզուած գլխում։

Եթէ Սամուէլը գոնէ մի անգամ նայելու լինէր խեղճ պատանու վրայ, իսկոյն կը նկատէր նրա անհանգիստ դրութիւնը, բայց Սամուէլը յափշտակուած էր իւր քաղցր խոկումներով և նրա վրայ ամենևին ուշադրութիւն չէր դարձնում։

Մի քանի անգամ հազաց պատանին։ Նրա կեղծ, խորամանկ հազը գրաւեց Սամուէլի ուշադրութիւնը, որ, նայելով նրա շփոթուած երեսին, հարցրեց.

— Այլևս ի՞նչ ասելիք ունես։

— Ինչպէս ասեմ... տէր իմ... աչքերը դէպի ցած խոնարհեցնելով, մրմնջաց պատանին։

— Այնպէս ասա, ինչպէս միշտ սովորութիւն ունես ասելու,—խօսեց իշխանը ծիծաղելով։— Ինչից ես ամաչում։

Տիրոջ ծիծաղը ամրացրեց պատանու վստահութիւնը և նա հեկեկալով ասաց.

— Այսօր ամբողջ օրը լաց էր լինում «նա»...

—Ո՞վ, Նուա՞րդը։

—Այո՛, տէր իմ։

—Ինչու էր լաց լինում։

—Նա իմացել է, որ ես գնալու եմ իմ տիրոջ հետ...

—Եւ տխրո՞ւմ է։

—Ո՛չ, տէր իմ։ Ես խօսք էի տուել։

—Ի՞նչ խօսք էիր տուել։

—Որ այդ օրերում...

—Կը պսակուէք։ Այդպէս չէ՞։

—Այո՛, տէր իմ։

—Հիմա ի՞նչ ես ուզում.— կամենում ես մնա՞լ, պսակուե՞լ։

—Ոչ, տէր իմ, ես նրան դեռ նշան էլ չեմ տուել։

Սամուէլը, մի փոքր մտածելուց յետոյ, հանգստացրեց նրան, ասելով.

—Դու քո խոստմունքի կէսը այժմ կարող ես կատարել։ Նշանը կը տաս, իսկ պսակուելը կը մնայ մեր վերադառնալուց յետոյ։ Դեռ ևս չը գիտեմ, թէ երբ կը վերադառնանք... Բայց երբ էլ որ լինի, ես քեզ անպատճառ պսակել կը տամ Նուարդի հետ։ Նա լաւ աղջիկ է, նա այդ օրերում մի քանի լաւ ծառայութիւններ արեց ինձ, և այդ պատճառով, իմ կողմից առանձին վարձատրութեան արժանի է։ Երբ Արբակը կը գայ, կասեմ նրան, որ իմ գանձից տանէ նրա համար ամենաթանգագին նշաններ։

Խեղճ պատանին չը գիտէր՝ ո՛րպէս յայտնէր իւր շնորհակալութիւնը։ Ուրախութեան արտասուքը աչքերում, մօտեցաւ, ընկաւ իւր տիրոջ ոտքերը, կամենում էր համբուրել։ Սամուէլը հեռացրեց նրան, ասելով.

—Վերկա՛ց, որքան Նուարդը լաւ աղջիկ է, այնքան և դու լաւ սպասաւոր ես։

Այդ միջոցին դռները շառաչմամբ յետ գնացին, ներս վազեց պատանի Արտաւազդը, Մամիկոնեան Վաչէի որդին։ Նա գրկեց Սամուէլի պարանոցը և, գլխեցիկ գլուխը դնելով նրա երեսի վրայ, խորին հրճուանքով բացականչեց.

—Ա՜հ, եթէ գիտենայիր, Սամուէլ, ո՛րքան ուրախ եմ... ո՛րքան ուրախ եմ... չեմ կարող պատմել...

—Այդ ի՞նչն է այդքան ուրախացրել քեզ,— հարցրեց Սամուէլը, դժուարութեամբ ազատուելով աշխոյժ պատանու գրկից։

—Նստենք, կը պատմեմ։ Սաստիկ յոգնել եմ, սաստի՛կ...

Երկուքն էլ նստեցին բազմոցի վրայ։ Պատանին մինչև ականջները կարմրել էր։ Երևում էր, որ իրանց տանից մինչև Սամուէլի բնակարանը անդադար վազելով էր եկել։ Մի փոքր շունչ առնելուց յետոյ, խօսեց.

—Այս առաւօտ միայն ինձ ասեցին, որ դու գնալու ես հօրդ դիմաւորելու։ Մտածեցի. ինչու պէտք է Սամուէլը գնայ, իսկ ես չը պիտի գնամ։ Իսկոյն վազ տուի Մուշեղի մօտ, ձեռքը համբուրեցի, ոտքը համբուրեցի, վերջապէս, նրա հաճութիւնը առի։ Յետոյ վազ տուի քո մօր մօտ. նրա էլ գլխից սկսած մինչև ոտքերը համբուրեցի։ Նա էլ կամք տուեց։ Մնում էր իմ մայրը։ Դրան համոզելը, համոզել՝ փոքր ինչ դժուար էր։ Զօռ տուի լացուիս։ «Գնա՛», ասաց, «Միհրուժանը գալիս է, Վահանը գալիս է. նրանց հետ լինելու են պարսից թագաւորի մեծամեծ զօրապետները. պէտք է երևալ բանակի մէջ, պէտք է ցոյց տալ իրան։ Այնտեղ հաւաքուելու են բոլոր նախարարների որդիները։ Ես ո՞րքան եմ պակաս, թէ իմ նետ նետելով և թէ իմ նիզակ շարժելով»... Մի խօսքով, էլ բան չը մնաց, որ չասեցի։ Դու գիտես, որ մայրերը փառասէր են լինում, մանաւանդ որդիների վերաբերութեամբ։ Նա բարեհաճեց, որ ես էլ երևամ նախարարների որդիների մէջ և զարմացնեմ պարսիկներին։ Լաւ չե՞մ արել։

—Վատ չէ,—պատասխանեց Սամուէլը,—թէև սուտեր շատ ես խօսել։

—Ոչ, Աստուած է վկայ, սուտ չեմ ասել, բայց մի փոքր պարծեցել եմ,— ասաց պատանին, աւելի կարմրելով։— Ինչ պէտք է անէի, մարդ ուզում է դուրս գայ, աշխարհ տեսնէ, բայց զըրանք, կոյր աղջկայ նման, հէնց տանն են պահում։ Ես խո պստիկ չեմ, մի տարի էլ անցնի, բեխերս դուրս կը գան... Այն ժամանակ կասեն՝ «դու մարդ ես»... Հիմա ինձ մարդու տեղ չեն դնում... Այս գիշեր չեմ քնելու,—խօսքը փոխեց նա,— մինչև լոյս չեմ քնելու։ Երբ առաւօտեան տեղ եմ գնալու, գիշերը քունս չէ տանում։ Պէտք է ամեն ինչ պատրաստել տամ, ամե՛ն ինչ...

Այդ շատախօս պատանին, որին առաջին անգամ տեսանք Մուշեղ իշխանի պարտէզում, Համազասպ մանուկի հետ նետաձգութեան փորձեր անելիս,— այդ կեանքով և կրակով լի պատանին, ոչ սակաւ յարգելի պատճառներ ունէր մասնակցելու Սամուէլի արշաւանքին։

(Շարունակելի)

ջանը Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Լեւոն Մանուէլեան, Ծատուրեան, Յովհաննէս Թումանեան, Աւ. Իսահակեան և ուրիշ նորեր։ Զմոռնանք ըսելու թէ ամէն մէկ քննադատէն դատախօսը սահուն առոգանութեամբ կը կարդար նմոյշներ, որոնք յոյժ նպաստակայարմար էին հեղինակները ծանօթացնելու համար։ Ի հարկէ հասկընալի է, որ այս երկու դատախօսութիւններն ալ իրենց ցամաք հետաքրքրութենէն դուրս, մասնաւոր շրջանակի մը միայն վերապահած էին իրենց շահեկանութիւնն ու օգտակարութեան բաժինը։ Մենք պիտի փափաքէինք, որ Պ. Իփէքեան Տրապիզոնէն վերադառնալով (ուր մեկնեցաւ) կազմէր գրասէրներու սահմանափակ խումբ մը, և անոնց ներկայացնէր Ռուսահայ ամբողջական գրականութեան զանազան շրջաններն ու դէմքերը՝ մասնաւոր դասերով։ Եւ կը յուսանք որ այդ անձնուէր երիտասարդը սիրով յանձն պիտի առնէ մեր փափաքին գոհացում տալ, որուն համար մենք ալ, երիտասարդներս, մեր աջակցութիւնը չխնայելու խոստումը կուտանք հրապարակով։

Այս գրական գեղարուեստական տեղեկութիւններէն վերջ, կը փութամ ուրիշ լուրերով Թղթակցութիւնս վերջացնել։ Անկէ առաջ հակիրճօրէն կարդացինք թէ Կարինի մէջ կազմուեր է «Երիտասարդաց Միութիւն», որուն նպատակն ալ բացատրուած էր։ Ես պիտի աւելցնեմ թէ, այս «Երիտասարդաց Միութեան» քովն ի վեր ծլած ու զարգացած է նաեւ «Սանասարեան ակումբ» ընկերութիւնը, բարոյապէս թէ նիւթապէս, սատարելու Սանասարեան վարժարանի յառաջդիմութեան ու կրթական աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ խարսխուելուն։ Ակումբը իր առաջին ու երկրորդ կանոնաւոր գումարումներէն յետոյ ներկայացուց սիրուն թատերախաղ մը, որուն հասոյթէն մէկ կարեւոր մասը յատկացուեցաւ Սասունի չքաւորներուն։ Ակումբը զարգացած երիտասարդներու խմբակ մըն է, որ այժմէն ամէն յոյս կը ներշնչէ կանոնաւոր գործունէութեան մը։ «Սանասարեան ակումբ»ի ինչպէս նաեւ «Երիտասարդաց Միութեան» ծրագիրին առաջին յօդուածը կը տրամադրէ Կարինի մէջ Թանգարան մը հաստատել։ Մեզի համար նոյնն է մէկին կամ միւսին առաջնութիւնը, այս կերպ համայնքի մը օգտակար ըլլալու ձեռնարկին մէջ։ Զի բաւեր գաղափարը ունենալ, այլ պէտք է մաքառիլ ու կռուիլ անոր կերպարանք տալու և մարմնացնելու համար զայն։ Մենք անդէտ կը սպասենք այս ձեռնարկին յաջողութեանը։

Մօտաւորապէս տասն օր է որ Բարձր Հայքի մէջ կը գտնուիմ, և հաճոյքով նշմարեցի Կարնեցիներուն եռուզեռը Երեսփ. ընտրելի ներկայացնելու հրատապ խնդրին մէջ։ Այս քուէարկութիւնները տակաւին վերջնական համադամանք մը չեն ներկայացուցեր, սակայն կ'երեւի թէ ընտրելիներէն մէկն է դաշնակցական գործիչ Պ. Վարդգէս։

Չեմ կրնար անտես անցընել դաշնակցական ընկերներու գործունէութիւնը՝ հանրային զարգացման համար։ Գրեթէ ամէն կիրակի անոնք խօսքեր ու խորհուրդներ ունին հանրութեան հաղորդելու, և ես, որ երեք տարի էր հեռացեր էի Կարինէն, հիմա, այս նոր վերադարձիս, բոլորովին փոխուած կը գտնեմ թէ՛ չափահասները և թէ երիտասարդները, և ասիկա երկու սեռին մէջ ալ։ Կարին այն կեդրոններէն է, ուր առաջին անգամ հասան լոյսի արդասաբեր շառայլները և մենք մեր գլուխը կը խոնարհեցնենք ճըշմարիտ գործիչներուն առջեւ։

Գաղափարի կռիւը մուտ գտած է նաեւ իգական սեռի մէջ, և ան ալ ունի իր Լսարանը, Հայուհեաց Միութիւնն ու վերջապէս, ժամանակին պահանջը նկատող եռանդուն գործունէութիւնը։

Այս շաբթու դէպի Թիֆլիս կը մեկնի Սանասարեան վարժարանի հայերէնի ուսուցիչ Բրոֆ. Ա. Խաչատուրեան, իբրեւ կաթողիկոսական ընտրութեան Կարնոյ պատգամաւորը։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
Կարին, 8 Հոկտ.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Պարսկաստանի խնդիրը վիճաբանութեան ենթարկուեցաւ։ Երեսփոխան մը ըսաւ արտաքին գործոց նախարար Սըր Էտուարտ Կրէյի. — «Պարսիկները իրենք առանձին պէտք է վարեն իրենց գործերը։ Միթէ կը հաճէի՞ք բարեկամաբար դիտել տալ Ռուս կառավարութեան թէ Պարսկաստանի մէջ ծառայող Ռուս սպաներուն ետ կոչուիլը պարտաւորիչ է։» Արտաքին գործոց նախարարը պատասխանեց. — «Այդ սպաները քանի տարիէ ի վեր Պարսից ծառայութեանը մէջ կը գտնուին և անոնց ետ կոչուելու խնդիրը միայն Բեդերսպուրկի ու Թէհրանի կառավարութեանց կը վերաբերի։ Սակայն միւս կողմէ գիտեմ թէ այդ սպաները չեն մասնակցած վերջերս Պարսիկներու միջեւ կատարուած ճակատամարտերուն։ Ռուս զինուորները Պարսկաստանի սահմանագլուխը անցած չեն։ Ժամանակէ մը ի վեր սուրհանդակները ու ադգունակները կեցած են Դաւրէժի մէջ՝ այսինքն ռուսական սահմանագլուխին մօտ։ Աւելորդ է ըսել թէ ռուսական վաճառականութիւնը տակէ վնասուած է։ Առնուած տեղեկութիւններու նայելով, ռուսական գիրք մը յարձակում կրեր է և մէկ քանի հոգի մահուան վտանգին ենթարկուեր են։ Ատոր վրայ Ռուսները 400 զինուոր ճամբայ հաներ են դէպ ի սահմանագլուխ, բայց կռիւը վերջացած է և Ռուսներու կեանքը վտանգի մէջ չըլլալով, ռուս զինուորները հրաման ստացեր են չմտնել պարսկական հողը։ Կ'իմանամ թէ հրաման ստացեր են այն ատեն միայն սահմանագլուխը անցնիլ, երբ իրենց հայրենակիցները վտանգի տակ ըլլան։» Երեսփոխան մը հարցուց թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը պիտի հաւանի՞ երբ վտանգի պահուն ռուս զինուորները սահմանագըլուխը անցնին։ Սըր Էտուարտ Կրէյ պատասխանեց. — «Մինչ իրաւունք պահանջած ենք մեր օգտակար նկատած միջոցները ձեռք առնելու՝ բրիտանական կեդրոններուն պաշտպանութեանը համար. ուրիշին չենք կրնար մերժել գործելու այդ տեսակ ազատութիւն մը։ Երկու կառավարութիւնները համաձայնած են չմիջամտելու քաղաքականութիւնը յարգելու համար։ Ռուսները իրենց սահմանագլուխէն անդին զինուոր չղրկեցին, երբ քիչ հեռուն ծանրակշիռ շփոթութիւններ կը ծագէին. ուրեմն իրաւունք ունիմ պահանջելու Երեսփ. Ժողովէն ընդունիլ թէ Ռուսները համաձայնութեան ոգւոյն համաձայն գործած են։ Երկու կառավարութիւնները չեն թերացած չմիջամտելու քաղաքականութեան հանդէպ. միայն յանձնարարած են Շահին, որ Սահմանադրութիւն մը տայ՝ երկրին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։»

ԻՆՔՆԱՍՊԱ՞Ն ԹԷ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Իգտամ, խօսելով «Սուլթան Ազիզին դաթիլլէրի» անուն տետրակին հրատարակութեանը վրայ, կ'ըսէ թէ ատոր հեղինակը՝ Սարգիս Օրբէլեան, ժամանակին քարտուղարը եղած է հանրօգուտ շինութեանց նախկին նախարար վախճանեալ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի։ Իգտամ կ'ուզէ գիտնալ թէ հեղինակին նպատակը ի՞նչ է. միթէ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի որդւոյն՝ Բարիզի Օսմ. նախորդ դեսպան Մունիր փաշային ենթակայ եղած բազմաթիւ ամբաստանութեանց ամէնէն սոսկալի՞ն ալ աւելցնել կ'ուզէ, թէ առանց դրամի մնացած ըլլալով քանի մը դրուշ գրպանելու գաղափար ունի։ Կը յիշուի թէ երբ կարգ մը անձեր իբրեւ Սուլթան Ազիզի սպանիչները կը դատուէին, Մունիր փաշայի առջին կինը՝ պալատական մը, նախ տեղեկութիւններ տուած և յետոյ իբրեւ վկայ լսուած էր։ Այդ կնոջ խօսքերը, բոլորովին շինծու, իբրեւ ճըշմարտութեան նկատուած էին։ Այդ կինը յետոյ ցաւագին մահով մը մեռաւ և դեռ կեանքը չաւարտած պատժուեցաւ։ Այն ատեն ըսուած էր որ նոյն կնոջ յայտարարութիւնները իր էրկանը և անոր հօր կողմէ պատրաստուած էին։ Իգտամ այդ առթիւ մէջ կը բերէ նոյն ատենի Կ. Պոլսոյ անգլիական դեսպան Սըր Հէնրի Էլիոդի մէկ հրատարակութիւնը, որուն մէջ կը խօսի Ապտիւլազիզի գահընկեցութեան, Սուլթան Ապտիւլհամիտ կայսեր գահակալութեան, Սահմանադրութեան հրատարակուելուն և Երեսփ. Ժողովին կազմութեան, յետոյ դադրելուն և Միտհադ փաշայի աքսորին վրայ։ Սըր Հէնրի Էլիոդ կ'ըսէ իր այդ հրատարակութեան մէջ.— «Այդ ապստամբութիւնը ուրիշ ապստամբութեանց չի նմանիր, այլ արժանի է անոնցմէ տարբերելու։ Անձնական տիրապետութեամբ կառավարուող տարաբախտ երկիրներու մէջ ընդհանրապէս վեհապետ մը, կամ ժողովուրդին վրայ ճնշելուն կամ ժողովուրդին ինչքը իր անձին համար ծախսելով կրօնքի ու արդարութեան հակառակ գործելուն հետեւանքով, իր հպատակներուն կողմէ կը պարտաւորի և գահընկէց կ'ըլլայ, այն յոյսով որ անոր տեղ գալիքը աւելի լաւ պիտի ըլլայ։ Սակայն 1876ի ապստամբութեան ատեն բարենորոգման կուսակիցները նպատակ չունէին վեհապետը գահընկէց ընել։ Անոնց իսկական նպատակն էր Երեսփ. Ժողով գումարելով յոռի վիճակին առջեւը առնել. իսկ վեհապետը գահընկէց ընելնուն պատճառը այն էր թէ Սահմանադրութեան հաստատութիւնը ուրիշ կերպով կարելի չէր։ Եթէ վեհապետի մը գահընկեցութիւնը սկզբունքով պատշաճ էր, բնաւ տարակոյս չկայ թէ Սուլթան Ազիզի նման շռայլ և ազգին երջանկութիւնը առանց մտածելու ժողովրդեան վրայ ճնշող վեհապետ մը այդ տեսակ արարքի մը ենթարկուելուն արժանի էր։» Սըր Հէնրի Էլիոդ յետոյ կը խօսի Սուլթան Ազիզի մահուան պարագաներուն վրայ։ Յունիս 4ի առտուն իմացուեր է որ Սուլթան Ազիզ իր մայր երակները մկրատով մը կտրած ու անձնասպան եղած է։ Դեսպանատան բժիշկը Տոքթ. Տիքսըն, ուրիշ բժիշկ մը Տոքթ. Մէլինճէն և խումբ, հայ ու յոյն տեղացի տասնըութ բժիշկներ, տէրութեան կողմէ պաշտօնապէս հրաւիրուելով, քննութիւն կատարեր և գիտակոնապէս հաստատեր են որ Սուլթան Ազիզ սպաննուած չէ, այլ անձնասպան եղած է՝ ծայրը սուր գործիքով մը երկու բազուկներուն մայր երակները կտրելով։ Կտրուածին ուղղութիւնն ալ ցոյց կու տար թէ ուրիշի մը կողմէ սպաննուած չէ, այլ ինքնիրեն ըրած է։ Եթէ ուրիշին կողմէ սպաննուած ըլլար, քովի սենեակը գտնուող կիները պիտի իմանային ըլլալիք աղմուկը։ Միանգամայն թէ մարմնոյն վրայ բնաւ բռնաբարութեան նշան մը իսկ չկար։ Տոքթ. Մէլինճէն, պալատական բժիշկ ըլլալով, քննութենէն առաջ տեղեկութիւն ուզեր է պալատականներէն, որոնք յայտարարեր են թէ Ապտիւլազիզ գահընկեցութենէն ի վեր մտային խանգարման ենթարկուած էր, որով ամէն տեսակ զէնք եւն. վերցուած էին։ Ապտիւլազիզ նոյն օրը մկրատ մը ուզեր է մօրուքը կտրելու համար. նախ վարաներ են, բայց մայր Թագուհիին պնդելուն վրայ մկրատը տուեր են. սենեակի դուռը խակոյն գոցեր է և քովի պատուհանէն տեսեր են գետինը իյնալը։ Դուռը բանալով ներս մտեր և տեսեր են որ Ապտիւլազիզ աթոռի մը վրայ ինկած է, երկու թեւերուն մայր երակները կտրած։ Մայր Թագուհին պարզապէս յիմարացած ըլլալով, Տոքթ. Մէլինճէն ուզեր է զայն դարմանել, սակայն մայր Թագուհին յայտարարեր է թէ ինք պատճառ եղած է զաւկին մահուան և թէ բժիշկի տեղ դահիճ մը պէտք է ղրկեն իրեն։

ՎԱԳՖ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Էվգաֆի խորհրդականին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունի վագֆներուն խնդիրը ժամանակին պէտքերուն համապատասխանող վիճակի մը վերածել, տա որոշումները տուաւ.— Կէտիկի և Մուգաթաայի գործառնութիւնները ջնջել։ Անժառանգ մեռնողներու անշարժ կալուածները մահլուլ չնկատել և Շէրիի տրամադրութեանց համաձայն անոնց բաժանումը կատարել։ Մահլուլաթի վարչութեան այդ պատճառով կրելիք տարեկան հարիւր հազար ոսկիի վնասը փոխարինելու համար, Իճարէի Մուեճճէլէի վրայ շատ փոքր յաւելում մը ընելով վագֆին իրաւունքները պաշտպանել։ Կրօնական հաստատութեանց՝ այսինքն մզկիթներու, եկեղեցիներու և այլն և վարժարաններու նման հաստատութեանց ի նպաստ վագֆի գործողութիւնները ընդունիլ։ Կալուածներու վաճառման առթիւ, առանց պէտք մնալու միւդէվէլլիներու կամ անոնց փոխանորդին ներկայութեանը, ֆէրաղի ու ինթիգալի գործողութիւնները կատարել՝ Սէնէտաթ Խաքանիի և կամ Տէֆթէրխանէի վարչութեան պաշտօնեաներուն ներկայութեամբը։ Այդ մասին կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի՝ Երեսփ. Ժողովին վաւերացմանը ենթարկուելու համար։

ԹԱՇ ԳԸՇԼԱԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Թաշ Գըշլա գտնուող երեք վաշտերէն ութսուն երեք հոգի, որոնք իրենց պատկանած վաշտերուն հետ Ճիտտէ պիտի ղրկուէին, չէին ուզեր երթալ և իրենց արձակման գիրը կը պահանջէին։ Այդ նպատակով երեք օրէ ի վեր զօրանոցէն դուրս ելած, զինեալ վիճակի մէջ կեցած էին, «Բատիշահըմ չօք եաշա» կը գոչէին և անհնազանդութիւն ցոյց կու տային։ Թաշ Գըշլայի հրամանատար Շիւքրի փաշա բաւական խրատեց զանոնք, սակայն սկըսեցին թէ զօրանոց պիտի չմտնեն և իրենց արձակման գիրը կը պահանջեն։ Վաշտերուն սպաները և խմբերն ալ բաւական խրատներ տուին, բայց օգուտ չունեցաւ. և ըմբոստները նոյն տեղը գիշերեցին։ Առ. գիշեր Բ. զօրաբաժնին հրամանատար Շէվքէթ փաշա ալ նոյն զօրանոցը երթալով յորդոր կարդաց, սակայն զինուորները «կորսուէ՛» ըսելով անարգեցին հրամանատարը։ Շաբաթ առտու զօրանոցին զինուորները, ըստ սովորութեան, մարզանքի ելան և վերադարձին ատեն Շիւքրի փաշա նորէն խրատներ տուաւ, բայց տեսնելով որ կ'անսաստեն, զինուորներուն հրամայեց ամէնքն ալ՝ ձերբակալել և զօրանոցը տանիլ։ Այդ հրամանը գործադրելու միջոցին, ըմբոստ զինուորները զէնքի դիմեցին։ Շիւքրի փաշա, ատոր վրայ, հրաման տուաւ Սելանիկէն եկած և նոյն զօրանոցը գտնուող վաշտին հազարապետին, որ փոխադարձաբար կրակ ընէ։ Այդ հրամանը գործադրուեցաւ։ Ըմբոստ զինուորներէն վեցը զարնուելով ինկան. ուստի կրակը դադրեցաւ և ըմբոստ զինուորներուն ամէնքն ալ ձերբակալուեցան։ Վիրաւորներէն երեքը իսկոյն մեռան։ Դուրսէն ըմբոստներուն որ և է օգնութիւն արգիլելու նպատակով զօրանոցին արտաքին կողմերը պահակներ դրուած էին, վասն զի իմացուած էր թէ Բ. զօրաբաժնին միւս վաշտերուն այն զինուորները որոնց արձակման ժամանակը հասած է, ըմբոստներուն պիտի միանային։ Ըմբոստները Գրդ. զօրագունդէն զինուորներուն ալ առաջարկած էին՝ իրենց մասնակցիլ, սակայն մերժած էին։ Կայս. անձնապահ զօրաբանակին հրամանատար Մահմուտ Մուխթար փաշա Թաշ Գըշլայի զօրանոցը գնաց միջադէպէն ետքը, բոլոր զինուորները դուրս հանուեցան և Մահմուտ Մուխթար փաշա ազդու ճառ մը խօսեցաւ, ըսելով որ ըմբոստ և մանաւանդ զէնքով ապստամբող զինուորները այդպէս կը պատժուին։ Հրամանատարը շնորհակալութիւն յայտնեց թէ՛ Շիւքրի փաշայի և թէ Սելանիկէն եկած վաշտին սպաներուն ու զինուորներուն՝ իրենց զինուորական պարտականութիւնը կատարելապէս գործադրած ըլլալնուն համար։ Ըմբոստները, թեւերնին կապուած, զինուորներուն առջեւ բերուելու ատեն, արտասուելով ըսին թէ խաբուած էին և թէ կը զղջային։ Ըմբոստ զինուորները, յետոյ, իրարու կապուած և սուինաւոր զինուորներէ պաշարուած, Թոփգաբուի պալատին զօրանոցը տարուելով հոն բանտարկուեցան։

* * *

Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Կոմիտէին կողմէ հրատարակուած յայտարարութիւն մը, վերոգրեալ միջադէպը պատմելէ ետքը կ'ըսէ.— «Խնդիրը կը բաղկանայ նախորդ շրջանէն երես առնելու վարժուած մէկ քանի զինուորներու պատժուելէն։ Ատկէ զատ երկրին ընդհանուր վիճակին համար ժողովուրդը յուզմունքի ենթարկելու բան մը չկայ, վասն զի ժողովրդեան անդորրութիւնը և ազատութիւնը ապահովուած է մեր բանակներուն և մարդկութեան համար աշխատող հարիւր հազար անձերու հայրենասիրութեամբը։ Գիտենք թէ մեր իսլամ ու քրիստոնեայ հայրենակիցները բնաւ կարեւորութիւն պիտի չտան փոքր թիւ մը կազմող մէկ քանի դաւաճաններու և չարամիտներու զրոյցներուն և խռովութեանց, որոնք մեր հայրենիքը երջանիկ և ազգն ալ եղբայրակցած տեսնել չեն ուզեր։ Մեր հայրենակիցներուն չափաւորութիւն կը յանձնարարենք Կոմիտէին անունով, որ ամէն ատեն անկողմնակալ ծառայող մը և հաւատարիմ պահապան մըն է։ Պէտք է բնաւ տարակոյս չունենալ թէ կառավարութիւնը երբեք անհոգ պիտի չգտնուի անդորրութիւնը վրդովելիք ամենափոքր միջադէպի մը առջեւ՝ հեղինակները պատժելու համար։»

—Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ Բ. զօրաբաժնին վաշտերն ալ, օսմ. միւս զինուորներուն պէս, ուղղակի պատերազմական նախարարութեան հրամանին տակ գտնուին և թէ կառավարութեան պէտք տեսած տեղերը պիտի կրնան ղրկուիլ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Պուլկարիոյ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Լիափչեվ և արտաքին գործոց նախարարութեան ատենադպիր Պ. Միլչէվ շաբաթ օրը Սոֆիայէն ճամբայ ելած են դէպի Կ. Պոլիս՝ Պուլկարիոյ կողմէ ըլլալիք փոխարինութեանց մասին բանակցելու համար։ Բ. Դուռը պիտի առաջարկէ որ Պուլկարիա, Ռումէլիի երկաթուղիներու ընկերութեան վճարելիք գումարներէն զատ, Օսմ. Կառավարութեան ալ 120 միլիոն ֆր. հատուցանէ։ Պուլկարիոյ պահեստի զինուորները, շաբաթ օրը, ժամանակէն առաջ արձակուեցան։

—Պ. Լիափչեվ յայտարարեր է Իգտամի թղթակցին թէ իր պաշտօնը թէեւ շատ ծանր է, սակայն յաջողելուն համար մեծ յոյս ունի։ Պ. Լիափչեվ լիազօր իրաւասութիւն ունի։

—Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Պուլկարիոյ նախարարութիւնը համամիտ չէ Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար դրամական հատուցում վճարուելուն։

—Թանին կ'իմանայ թէ Մեծ-Եպարքոսին ու Պուլկարիոյ միջեւ կատարուած բանակցութեամբ որոշուեր է որ 3 միլիոն ոսկիի փոխարէն Պուլկարիոյ անկախութիւնը ճանչցուի և Պուլկարիոյ ու Արեւ. Ռումէլիի վրայ Օսմ. ամէն տեսակ իրաւունքներէ ետ կեցուի։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսէն կը գրեն վիեննական լրագիրներուն թէ Վեհ. Սուլթանը գահաճառով մը անձամբ պիտի բանայ Օսմ. Երեսփ. Ժողովը, Տոլմա Պաղչէի պալատին մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ, ինչպէս եղած է երեսուն տարի առաջ։ Եէնի Կազէթա կ'առաջարկէ որ Թղթատարական նոր շէնքը Օսմ. Խորհրդարանին յատկացուի, ներքին փոփոխութիւնները կատարուելով. նաեւ ձախ կողմը գտնուած հին շէնքերը գնուելով «Երեսփոխանական հրապարակ» մը հաստատուի։

—Դեսպանախորհուրդին համար Բ. Դրան պատրաստած ծրագիրը շաբաթ օրը ղրկուեցաւ օտար տէրութեանց քով գտնուող Օսմ. դեսպաններուն։

—Օսմ. Կոմիտէին և Հայոց ու Յունաց Պատրիարքներուն ներկայացուցիչներուն միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, կ'ըսէ Իգտամ, ի մէջ այլոց որոշուած է որ Կ. Պոլսոյ երեսփոխաններուն չորսը իսլամ ըլլան, երեքը՝ յոյն, երկուքը՝ հայ և մէկն ալ՝ հրեայ։ Եթէ Կ. Պոլսոյ համար տասնըմէկ երեսփոխաններ ընտրուին, իսլամներուն թիւը հինգ պիտի ըլլայ։

—Ֆրանսայէն Կ. Պոլիս ժամանած ելմտական խորհրդական Պ. Լօռան, ֆրանսական դեսպանատան առաջին թարգմանին հետ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եպարքոսին հետ։ Ներկայ էր նաեւ ելմտական նախարարը։

—Նախորդ Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշա և կայսերազուն իշխան Պիւրհանէտտին էֆէնտի յանձնաժողով մը կազմած են Եըլտըզի պալատին մէջ՝ պալատան ծախքերը զեղչելու մասին խորհրդակցելու համար։

—Մեծ-Շուկային մէջ, շաբաթ օրը, մեծ խուճապ մը տեղի ունեցաւ։ Ծխախոտի մաքսանենգ մը կը փախչէր և Ռէժիի դէտ մը զայն կը հալածէր։ Ասկէ առաջ եկաւ խուճապ մը, բոլոր խանութները փակուեցան և ժողովուրդը սկսաւ փախչիլ։ Յուզումը մեծ էր և կարգ մը երեւակայական զրոյցներ կային, սակայն խռովութիւնը վերը յիշուած պարագան էր։ Ոստիկանութեան նախարարը Մեծ Շուկայ փութալով, հանդարտեցուց ժողովուրդը և խանութները վերստին բացուեցան։

—Հայտէրանլը Աշիրէթին պետը՝ Միրլիվա Հասան փաշա հեռագրեր է պատերազմական նախարարին թէ Պուլկարիոյ հետ եթէ պատերազմ ծագի, պատրաստ է տասներեք զօրագունդերով մասնակցիլ և ամէն տեսակ զոհողութիւն ընել։ Իգտամ կը դրուատէ ցեղապետ Հասան փաշայի այդ առաջարկութիւնը, սակայն կը յարէ թէ Հասան փաշա մեծամեծ յաղթանակներ տարած ըլլալու չափ գովեստի պիտի արժանանայ, եթէ իր Աշիրէթին մարդոցը հասկցնէ թէ իրենց միւս հայրենակիցները կողոպտելը երկրին ու տէրութեան համար շատ վնասակար է. նաեւ եթէ աշխատի ամէն տեսակ անհաճոյ արարքներու առաջքը առնելու։

—Մեծ-Եպարքոսը ու պատերազմական նախարարը շաբաթ իրիկուն կայս. պալատ գացին։

—Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոն ծանուցեր է Եէնի Կազէթայի թղթակցին թէ ամէն տարի օսմանցի տասներկու ուսանողներ Ֆրանսայի բարձրագոյն վարժարանները ձրիաբար պիտի ընդունուին։

—Իգտամ կը հերքէ այն լուրը թէ ներկայ խնդիրներու համար անհամաձայնութիւն ծագած ըլլայ Մեծ-Եպարքոսին և նախարարներուն միջեւ։

—Ֆրանսայի դեսպան Պ. Կոնսթան, ուրբաթ օրը, Վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ։

—Սէրվէթը Ֆիւնուն կ'ըսէ թէ կայս. անձնական գանձուն նախարարութիւնը 1,135,000 ոսկիի պարտք ունի։ Բռնակալութեան ատեն կայս. կալուածներու հասոյթը տարեկան 500,000 ոսկիէն աւելի էր։ Կայսեր յատկացուած գումարները բնականաբար այդ հաշւոյն մէջ չեն։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ ընդհանուր ամսաթոշակ արուած ատեն ելմտական գանձէն 30,000 ոսկի կ'առնուէր զանազան անուններով։ Սէրվէթը Ֆիւնուն չի կրնար հասկնալ թէ այդքան հասոյթներով կայս. անձնական գանձը ի՞նչպէս պարտական կը մնայ։

—Պալքանի Կոմիտէն, յայտնելով որ Մակեդոնիոյ մէջ վիճակը լաւ է, Օսմ. Միութեան ու Յառաջդիմութեան Կոմիտէին շնորհակալութիւն յայտներ է այդ մասին։

—Մուշի, Վանայ, Բաղէշի և Սասունի կողմերը տիրող սովին վրայ խօսելով, Եէնի Կազէթա կ'ըսէ թէ այդ լուրերը եթէ ստոյգ են, վերահաս ձմեռը աւելի պիտի դժուարացնէ այդ տառապող ժողովրդեան վիճակը, որով հարկ է թէ կառավարութիւնն ալ ժամ առաջ օգնութիւն հասցնէ անոնց։

—Պայրամի պաշտօնական շնորհաւորութեանց պահուն Սուլթանը յայտարարեր է Մեծ-Եպարքոսին թէ շատ գոհ է իր պաշտօնավարութենէն և կը փափաքի որ միշտ վարէ իր պաշտօնը։

—Սուլթանը, Պայրամի շնորհաւորութեանց պահուն, ժպտելով ընդունած է այն անձերը որոնք աքսորավայրէ վերադարձած և իրենց աստիճանը վերստացած են։

—Նիազի պէյ Պոլսոյ մեծ հրդեհէն վնասուողներուն յատկացուց այն երկու հարիւր ոսկին զոր Կայսրը տուաւ Նիազի պէյի պատրաստած յիշատակներուն տպագրութեան ծախքին համար։

—Մեծ Կղզիի մէջ, անցեալ օր, մէկ քանի Յոյներ ծեծեր են երեք ոստիկան-զինուորներ, որոնք այդ Յոյները հրաւիրած էին բարեկրթութիւնը յարգելու։ Իգտամ կը քննադատէ այդ ոստիկան-զինուորներուն անկարողութիւնը, ըսելով որ ոստիկան-զինուոր մը պէտք չէ ծեծ ուտէ, այլ մեռնի։

—Իգտամ կը հերքէ Թանինի այն լուրը թէ Թուրքիոյ ու Անգլիոյ միջեւ գաղտնի դաշնակցութիւն մը կնքուած ըլլայ։ Իգտամ կը յարէ թէ Թուրքիոյ ու Անգլիոյ միջեւ մեծ բարեկամութիւն տիրելուն հետեւանքով, կարելի է որ դաշնակցութեան խօսքը ատկէ ծագում առած ըլլայ։

—Մախսուսէի Թաիֆ շոգենաւը, ինչպէս շաբաթ օրը ծանուցինք, ընկղմեցաւ Մէսամբրիի Պաղտաս շոգենաւին ընդհարելովը։ Թաիֆ 1600 թոնօ ածուխ բեռցած ըլլալով, դիւրաւ չէր կրնար շարժիլ և միւս կողմէ հելլենական շոգենաւ մըն ալ հոն գտնուելով, չկրցաւ ազատիլ և այդպէս տեղի ունեցաւ ընդհարումը։ Թաիֆ ետեւի կողմէն ճեղքուելով քիչ մը տեղ քշուեցաւ և Սէրայ Պուռնի բացերը ընկղմեցաւ։ Մէջը գտնուողներուն ամէնքն ալ ազատուեցան։

—Եէնի Կազէթա կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը, կասկածելի նկատելով Շէրիֆ Ապտուլլահ փաշայի յանկարծական մահը, այդ մասին քննութեան ձեռնարկած է։

ՀԱԳԳԸՆ

Անցեալ ուրբաթ օրուան Արեւելքի «Սպառնալիքի մը առթիւ» խմբագրականիս մէջ յիշած էի այն գազանաբարոյ ոստիկանը, որ 1896ի Խասգիւղի կոտորածին՝ Հայերը ջարդող և կողոպտող վոհմակներուն առաջնորդած էր, խրախուսելով անոնց արիւնարբու գործը։ Դըժբախտաբար գրչի սխալով մը այդ սրիկային անունը Համտի գրած էի փոխանակ Հագգըի, որ իր բուն անունն է։

Արդ, երէկ իսկ իմացայ որ այս շունը ոչ միայն տակաւին չէ սատկած, այլեւ քանի մը օր առաջ տեսուեր է Աք-Սէրայի կողմերը, ոստիկանի տարազով։ Ըսել է պաշտօնի վրայ է տակաւին. նոյն իսկ տեսնողը կ'ըսէ թէ իր կրած համազգեստէն դատելով՝ աստիճանի բարձրացում ալ ունեցեր է։

Ներկայիս, ուրեմն, յանուն ջարդուած Խասգիւղցիներուն, կը դիմեմ Միութեան և Յառաջդիմութեան Կոմիտէին և կը պահանջեմ որ ո՛ւր որ է գըտնուի Հագգը անունը կրող ոստիկանը, որ 1896 Թուականին, Հալըճօղլու, Եէնի Մահալլէի քարաքոլին ոստիկանը ըլլալով, իր պաշտպանութեանը յանձնուած ամբողջ թաղի մը բնակչութիւնը հուրի, սուրի և թալանի մատնեց, օգոստոս 14ի գիշերը և հետեւեալ օրը, առնուազն 700 մարդկային անմեղ արարածներու մորթոտումին և յօշոտումին մղելով անմոռանալի գազաններու խումբեր։ Կոմիտէին համար այս արիւնարբու ոճրագործը գտնելը աշխարհիս ամէնէն դիւրին բանն է, քանի որ, մանաւանդ, անիկա դեռ պաշտօնի վրայ է եղեր։

Մենք չենք կրնար հանդուրժել որ, երբ գաւառներու աչքէ ու ականջէ հեռու անկիւններուն մէջ Հայուն արիւնը խմող հին ռէժիմին մարդիկը տակաւին անձեռնմխելի կը շարունակեն իրենց պաշտօնը և իրենց չարագործութիւնները Սահմանադրական ռէժիմին տակ, չենք կրնար հանդուրժել որ հոս մայրաքաղաքին մէջ ալ, քիթերնուս տակ, այդ միեւնոյն անկարելի անարգութիւնը գործուի։

Չէ՛, ասիկա չըլլար. պէտք է բռնել մանաւորապէս այդ ճանաւար Հագգըն և 700 անմեղ զոհերուն հաշիւը պահանջելու է իրմէ։ Ա՛լ Կոմիտէն չի կրնար առարկել թէ «ժամանակը չէ փոքր չարագործներով զբաղելու, քանի որ մեծերը կան»։ Փա՛ռք Աստուծոյ, մեծ եղեռնագործները բաւական մաքրուեցան՝ դէթ մայրաքաղաքիս մէջ. կարգը հիմա փոքրերուն եկած է, թէեւ այս Հագգըն, իր արիւնոտ գործին պատճառաւ իսկ, ամէնէն մեծ ոճրագործներէն մէկն է։

Մեծ յոյս ունինք որ Օսմ. Կոմիտէն արդարութեան այս գործը բարձի թողի չըներ, և շուտով ձեռք կ'անցընէ Հագգըն. անհամբեր ատոր կը սպասէ ամբողջ հարստահարուած Խասգիւղի բնակչութիւնը։ Կախաղան հանուելիք չարագործ մը ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Սահմանադրութիւնը հռչակուելէն երեք ամիսներ ետքը դեռ ոչ միայն անպատիժ կը մնայ, այլեւ կը շարունակէ հանրային ապահովութեան հսկողի իր պաշտօնը։

Կը սպասենք։

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ
Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ ելած է մաքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով։
Գինն է 1 դահեկան

ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ
ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍՈՖԻԱ, 30 Հոկտ.— Պատերազմական նախարարը հեռագրական հրաման տուաւ վաղը արձակել դրօշի տակ գտնուող պահեստի զօրքերը։

—Սոպրանիէի այսօրուան նստին մէջ հողագործական խումբին պետը, որ 23 երեսփոխաններէ կը բաղկանայ, իր խումբին անունով, բողոքագիր մը կարդաց Պուլկարիոյ Թագաւորութեան հռչակման դէմ։ Բողոքագիրը կը յայտարարէ թէ այն եղանակը, որով հռչակումը եղած է, առանց նախապէս Սոպրանիէին վաւերացուելու, Սահմանադրութեան դէմ բռնաբարում մըն է, բռնաբարում մը որուն նկատմամբ նախարարները պարտին պատասխանատու նկատուիլ։ Բանախօսը միեւնոյն ատեն ծանոյց թէ իր խումբը խափանարար ընթացքի մը պիտի հետեւի Սոպրանիէին նկատմամբ։

—Լրագիրները կը ծանուցանեն թէ գաւառական իշխանութիւնը անստորագիր նամակ մը ստացած է, որով Ֆէրտինանտ Թագաւորին կեանքին դէմ դաւադրութիւն մը նիւթուած է Սանտանսքիի կողմէ։ Այս մասին մանրախոյզ քննութիւն մը բացած է ոստիկանական նախարար Պ. Թաքէվ։

—Ձեռնհաս շրջանակներու մէջ կը հերքուի Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկի այն լուրը թէ Բ. Դուռը պաշտօնապէս հերքած ըլլայ որ պատրաստ է ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու Պուլկարիոյ հետ. Բ. Դրան լաւ տրամադրութիւնները այդպիսի բանակցութեանց մասին, քանի մը օր առաջ հաղորդուեցաւ պուլկար պատուիրակներուն՝ Պ. Տիմիտրովի և Պ. Սթոյանովիչի։ Նոր պատուիրակները այս իրիկուն պիտի անուանուին, որպէս զի կարենան վաղն առտու իսկ Կ. Պոլիս մեկնիլ։ Այդ պատուիրակներէն մէկը թերեւս ըլլայ Պ. Սալապաշեվ։

ՊԵԼԿՐԱԴ.— Վաղը հոս կը սպասուի Ահմէտ Ռիզա պէյ, Երիտ-Թուրքերու պատուիրակը։

ՊԵՏԵՐՀՕՖ.—Ջարը, կէս օրէ յետոյ, Սերպիոյ գահաժառանգը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեց, որ կէս ժամ տեւեց։ Ունկնդրութենէն յետոյ, իշխանը իր զինուորական հետեւորդները ներկայացուց Ջարին։ Պ. Բաշիչ և Պ. Իզվոլսքի ներկայ չէին այդ տեսակցութեան։

ՊԵՇՏԱ.— Պատերազմական նախարարը աւստրիական պատուիրակութեան մէջ ի վեր հանեց թէ Պօսնա-Հերսէքի կցումը կատարեալ բարեկարգութեամբ կատարուած է և առանց զինուորական ուժի, ինչ որ արդիւնք է բանակին յաջողութեան, վարչութեան աջակցութեամբ, վերջին երեսուն տարիներու միջոցին։ Այդ յաջողութիւնը մեծապէս նպաստած է այն ազդեցութեան զոր կը վայելէ ամբողջ աշխարհի մէջ։ (Տափեր)։

ԱԹԷՆՔ.—Եսթիա իրազեկ աղբիւրէ կը հեռագրէ թէ Եպիրոսի յոյն տարրին օրինաւոր ջանքերը, իր թուական առաւելութեան շնորհիւ ընտրութեանց մէջ ունեցած գերակշռութիւնը հաստատելու համար, և իր որոշումը թէ պիտի հրաժարի անկէ, եթէ երբեք իր իրաւունքները բռնաբարուին, ռէաքսիոներներու կողմէ կը շահագործուին։ Ատոնք հաւատացնել կ'ուզեն թէ Եպիրոսի քրիստոնեաները կը ջանան յեղափոխական շարժում մը առաջ բերել։ Այդ լուրերը բոլորովին անհիմն ու սխալ են։ Եպիրոսի Յոյները հաւատարմօրէն փարած են իրաց վիճակին պահպանմանը, ո և է խռովայոյզ դիտաւորութիւն չունին և իրաց նոր վիճակին վրայ հիմնուած իրենց իրաւունքներուն պահպանման միայն կը ձգտին, որուն անկեղծ կուսակից են։

* * *

ՊԵԼԿՐԱԴ, 31 Հոկտ.— Բրիշթինայէն կը հեռագրեն թէ բոլոր ալպանիացի պետերը զեկուցում ստացած են Կ. Պոլսէն՝ պատրաստ գտնուելու պատերազմի մը հաւանականութեան հանդէպ։ Սերպիա բնակող բոլոր Ալպանիացիները Ալպանիա կը դառնան։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Նովօյէ Վրէմիա կը հրատարակէ բնագիրը կարծեցեալ հեռագրի մը, որ Լոնտոնի ռուսական դեսպանին կողմէ ղրկուած է Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին։ Այդ հեռագրին մէջ ըսուած է թէ Լոնտոնի դահլիճը սկըզբունքով կը հաւանի Տարտանէլի խնդրոյն կարգադրութեան՝ Ռուսիոյ հասկցած եղանակով, բայց կը մերժէ այդ խնդիրը դնել դեսպանախորհուրդի ծրագրին մէջ, Անգլիոյ հանրային կարծիքը պէտք եղածին պէս պատրաստուած չըլլալուն համար։

ՊԵԼԿՐԱԴ.— Եէնի-Բազարի զօրանոցը, որ Աւստրիացիներուն կողմէ ձգըւած էր, նորոգութիւն կրած ըլլալով, երեքշաբթի օրը Թուրք զօրքերու ժամանման կը սպասուի։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բօլիթիշէ Քօռեսբոնտէնց հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Սոֆիայէն. «Աւստրօ-Հունգարական կառավարութիւնը նախապէս տեղեկացած է Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Ռուսիոյ կողմէն Սոֆիա եղած հաւաքական դիմումին, ուղղակի բանակցութիւններ կատարուելու համար Պուլկարիոյ և Թուրքիոյ միջեւ։ Աւստրօ-Հունգարական կառավարութիւնը սկիզբէն ուժ տուած է տէրութեանց ջանքերուն՝ որպէս զի համաձայնութիւն մը գոյանայ Բ. Դրան և պուլկար կառավարութեան միջեւ, համակրութեամբ ողջունելով այդ դիմումը։»

ՊԵԼԿՐԱԴ.— Ահմէտ Ռիզա պէյ այսօր հոս հասաւ։ Նախարարապետ Պ. Վէլիմիրովիչի կողմէ ընդունուեցաւ։ Կէսօրէն ետքն ալ Թագաւորին հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Իրիկուան Ահմէտ Ռիզա պէյ Վիեննա մեկնեցաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրանց-Եոզէֆ կայսրը հոս հասաւ կէս օրէն յետոյ, ժամը 5ին։ Կայարանին մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ ընդունուեցաւ քաղաքապետական պատուիրակութեան կողմէ, որուն գլուխը կը գտնուէր քաղաքապետ Տօքթ. Լուէկէր, որ ճառ մը արտասանեց: Վեհապետը խանդավառ ծափերով ողջունուեցաւ արհեստաւորութեանց, աշակերտներու և խուռն բազմութեան մը կողմէ, որ ճամբուն վրայ կեցած էր կայարանէն սկսեալ մինչև Շէօնպրուն դղեակը: Ամբողջ քաղաքը շքեղօրէն դրօշազարդուած է: Իր բանախօսութեան մէջ Տօքթ. Լուէկէր ողջունեց կայսրը իբր երկիրը ծաւալող մը: Ցետոյ ըսաւ. «Ամէնքս ալ խաղաղութեան կուսակից ենք, բայց միևնոյն ատեն պատրաստ ենք մեր կեանքը զոհելու կայսրութեան պատւոյն և ամբողջութեանը համար:» Կայսրը պատասխանելով շնորհակալ եղաւ կատարուած հանդիսաւոր ընդունելութեան համար և ուրախութիւն յայտնեց որ իր վեհապետական իրաւունքներուն տարածումը Պոսնա-Հերսէկի վրայ՝ Վիեննայի բնակչութեան հաւանութեան արժանացած է. նաև յոյս յայտնեց որ պիտի յաջողին գործը գլուխ հանել անդորրութեամբ և խաղաղութեամբ:

ՊԷՇԹ.—Աւստրիական պատուիրակութիւնը ընդունեց նաւային նիւթացոյցը: Քանի մը պատուիրակներ բաժն թէ պէտք է փութացնել նաւատորմին զարգացումը: Նաւային վերին հրամանատարը յայտարարեց թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ աւելի արագօրէն աւելցուին թէ՛ մարտանաւերու թիւը և թէ տեսակը: Ցետոյ ըսաւ թէ յաջորդաբար պիտի պահանջէ որ քուէարկուին խնդրուած վարկերը, որպէս զի ամէն ինչ պատրաստ ըլլայ խաղաղութեան ատեն, որովհետև չէ կարելի դարմանել կորսուած ժամանակը, երբ պատերազմ ծագի: Աշխատութեանց աւարտումէն յետոյ նախագահը ի վեր հանելով նստաշրջանին պատմական կարևորութիւնը, հաւաստեց թէ բոլոր ազգերու ներկայացուցիչները, հակառակ ներքին քաղաքականութեան ձգտումին, միացած են իրարու, նուիրագործելու համար իբրև վիճակ մը, որ 30 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէր արդէն իրապէս: Աւստրիական պատուիրակութեան նստաշրջանը փակուեցաւ «կեցցէ կայսրը» խանդավառ աղաղակներով: Հունգարական պատուիրակութեան նստաշրջանն ալ փակուեցաւ «կեցցէ թագաւորը» խանդավառ աղաղակներով, վերահաստ ըլլալէ յետոյ թէ երկու պատուիրակութեանց մէջ ալ նոյն խնդիրներուն վրայ վիճարանած էին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Տ. Մատթէոս արքեպիսկ. Իզմիրլեան իր աքսորավայրէն դառնալէն ի վեր երէկ առաջին անգամ ըլլալով հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց Մայր եկեղեցիին մէջ, Թաղեցի ժողովրդեան բուռն փափաքին համեմատ: Ն. Ամենապատուութիւն չաբաթ իրիկուն գիշերեց Երուսաղէմատան մէջ: Տեղապահ Սրբազանը և Պատր. Փոխանորդ վրդ. եւս գիշերեցին Պատրիարքարանի մէջ: Երէկ առտու ո՛չ միայն Գումգափուեցին և շրջակայքի բնակչութիւնը ամբողջ, այլ և հեռաւոր թաղերէն իսկ նմանը երբեք չտեսնուած երկսեռ բազմութիւն մը կանուխէն գրաւած էր մայր տաճարը: Իզմիրլեան Հայրիկ առտուան արարողութիւններուն նախագահելէ յետոյ հանդիսաւորապէս պատարագեց: Ն. Ամենապատուութեան կը սպասաւորէին Տ. Տ. Ղեւոնդ Դուրեան, Մեսրոպ Նշանեան վրդ.ները և Մայր եկեղեցւոյ քահանաները: Երգեցողութիւնները տեղի ունեցան խիստ ներդաշնակօրէն Մայր եկեղեցւոյ արդէն ծանօթ Դպրաց Դասուն կողմէ, որոնց կ'առաջնորդէր տաղանդաւոր երաժշտապետ Գրիգոր էֆ. Մէնտէրեան: Դասին մէջ ներկայ էր նաև Երուսաղէմի միաբաններէն Տ. Մաղաքիա եպսկ. Տէրունեան, ինչպէս նաև Գալֆայեան Որբանոցի սանուհիներուն ի դիմաց պատգամաւորութիւն մը՝ առաջնորդութեամբ Քրիստինէ Մայրապետի և քոյր Ազատնիի, որոնք յետոյ Երուսաղէմատան մէջ շնորհաւորեցին Ն. Ամենապատուութիւնը իր անուան տօնախմբութեան առթիւ: Ճաշու Գրքէն վերջ Իզմիրլեան Հայրիկ բեմէն խօսեցաւ հակիրճ, բայց դեղեցիկ ու հրահանգիչ քարոզ մը, իբրև բնաբան ունենալով Սաղմոսէն՝ «Ընդ ամենայն երկիր ել բարբառ նոցա և մինչև ի ծագս աշխարհի են խօսք նոցա»: Նորին Ամենապատուութիւն ըսաւ թէ Դաւիթ մարգարէի այդ խօսքը Եկեղեցին կցած է առաքելոց յիշատակին, որուն տօնախմբութիւնն էր երէկ: Առաքեալները ըսաւ, ցրուեցան աշխարհիս չորս կողմը և քարոզեցին Քրիստոսի Աւետարանը ազգաց և ազանց և ըսին. «Հոգի է Աստուած և երկրպագուաց նորա պարտ է հոգւով և ճշմարտութեամբ երկրպագել». այսինքն թէ ով որ կը փափաքի Քրիստոսի շաւղին մէջ ընթանալ, պէտք է հոգւով փարի անոր: Երբ մենք ըսաւ մեր տէրոջ կը մօտենանք, պէտք է ձգենք ամէն չարերն ու աշխարհին բոլոր արատները: Սիրեցէք զիրար. սէր քարոզեցէք միշտ իրարու որովհետև եթէ մէկզմէկ չը սիրէք, ի՛նչպէս կ'ուզէք որ ուրիշներ ձեզի ու ձեր օրինակին հետևին: Զիրար սիրելը իրարու միանալ ըսել է. հետևապէս սիրենք զիրար, միանանք իրարու և զօրացնենք մեր ազգային կեանքը: Հայ Եկեղեցին երէկ տօնեց առաքեալներուն յիշատակը, որոնք թէև պարզ մարդիկ, բայց սէր քարոզեցին. ես ալ, ըսաւ Իզմիրլեան Հայրիկ, անարժանաբար կը կրկնեմ անոնց խօսքերը և կը հրաւիրեմ ձեզ որ նախ սիրէք զիրար, միշտ գութը ունենաք ձեր սրտին մէջ, ապրինք համերաշխութեամբ և միշտ հոգւով ու ճշմարտութեամբ մօտենանք Տիրոջ: Քրիստոս հոգևոր ազատութիւն բերաւ, բայց ատիկայ մեծապէս ազդեց աշխարհիս վրայ գտնուող ազգերու ազատութեան գործին: Երկիրը հիմա տագնապալից վիճակի մը մէջ է. կը յանձնարարեմ որ ձեր ամէն գործերուն մէջ չափաւոր և զգոյշ գտնուիք. չի գտնուիք այնպիսի վիճակներու մէջ որ ձեզի անպատուութիւն բերէ: Իզմիրլեան Հայրիկ վերջացնելով մաղթեց որ Տէրը մեր երկիրը այնպիսի վիճակի մը մէջ դնէ որ ամէնքս ալ կարենանք օգտուիլ անկէ:

Եկեղեցական արարողութիւններէ վերջ Իզմիրլեան Սրբազան առաջնորդուեցաւ ուղղակի Դպրաց Դասու ուսումնարանը, ուր Ն. Ամենապատուութիւն օրհնեց երգեցիկները և կարգադրութիւն մաղթեց, ուրկէ վերջ Մայր եկեղեցւոյ խորհրդարանը գնաց, ուր եւս պահ մը հանգիստ առնելէ և անոնց ջանքերուն ու աշխատութիւններուն մասին իր գոհունակութիւնը յայտնելէ յետոյ գնաց Երուսաղէմատուն և հոն նախագահեց ի պատիւ իրեն սարքուած սեղանի մը:

⁂ Իզմիրլեան Սրբազանի անուան տօնախմբութեան առթիւ չաբաթ օր, Ն. Ամենապատուութիւն եկեղեցական և աշխարհական բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններու շնորհաւորական այցելութիւնները ընդունեց: Գաւառներէն և արտասահմանէն եւս շնորհաւորական հեռագիրներ հասան Ն. Ամենապատուութեան:

ՄՈՒՇԷՆ ՀԵՌԱԳԻՐ
«ԱՐԵՒԵԼՔ»

Մուշէն Հայոց առաջնորդ Տ. Վարդան Վ.ի Հայ-Հռոմէականներու առաջնորդ Տ. Ներսէս եպիսկոպոսի և ուրիշներու ստորագրութեամբ ու հոկտ. 16 թուականով հետևեալ հեռագիրը ուղղուած է խմբագրութեանս.

«Մուշ բռնակալութեան շրջանին ամէնէն սոսկալի հարուածին ենթարկուեցաւ: Թուրքերու պատերազմին ատեն ամենայն դիւրութեամբ ու սիրով օրերով վաշտ մը զինուոր մտցնող գիւղերը հիմնայատակ կործանուած են: Այս վիճակը եղերական արդիւնքն է տակաւին իրենց պաշտօնը վարող բռնակալ պաշտօնեաներու ու ազդեցիկ անձերու անընդհատաբար շարունակուող հարստահարութեանց ու բռնութեանց: Սահմանադրութեան հրատարակուիլը հոս լսուեցաւ միայն: Անոր ընծայած արդարութիւնը, ազատութիւնը ու հաւասարութիւնը դեռ նոյն իսկ չզգացուեցան: Աղքատ ժողովրդեան բերանը ամբ լեցնող ու զանազան կեղեքումներու և տանջանքներու ենթարկող ոստիկան-զինուորներու շրջան հարիւրապետ Խամէտ պէյ, կիները ձիերուն կոխկռտել տուող, կիներու վարտիքներուն մէջ կատու ձգող և անոնց պատիւը բռնաբարող Արապ Ապտուլլահ չաւուշ, մարդիկը չարչարելէն հաճոյք զգացող Ախլաթի հարիւրապետ Ալի պէյ, տանը սպասներն իսկ կաշառակերութեամբ առած և առանց մէկ ոսկիի ոչ ոքի թէզքէրէ չտուող մարդահամարի պաշտօնեայ Պէտէրխան էֆ.ն, ժողովրդեան ինչքերը զանազան խարդախութեամբ վաճառած ու տակաւին վաճառող հողերու պաշտօնեան, առանց ընկալագրի իրենց գանձած 30—40,000 ոսկիի չափ գումարները իւրացնելէ ետքը, նորէն ժողովուրդէն գանձող հարկահաւաքները, Վանայ մէջ իր գործած անվերջ հարստութիւններով ու կաշառակերութեամբը ծանօթ և անցեալ ձմեռ ոստիկան-զինուորներու միջոցաւ գանձել տուած հարիւրաւոր ոսկիները թաղապետութեան նախագահ Խալիլ էֆ.ի հետ բաժնող ոստիկան-զինուորներու հազարապետ Հիւսնի էֆ.ն, իր ագահութեամբը հանդերձ մինչև իսկ հարիւր փարայի զիջանող Հաքիմ էֆ.ն, մարդասպանութեամբը ու աւարառութեամբը ծանօթ Խանի միւտիրը՝ Սիւլէյման աղա և Կէլիկիւզանի միւտիր Մէհմէտ էֆ., որքան ատեն որ իրենց պաշտօնին վրայ գտնուին, ազատութիւնը, արդարութիւնը և հաւասարութիւնը ի՛նչպէս կրնայ ապահովուիլ: Անիրաւ կերպով չորս հարիւրի չափ խեղճ ժողովուրդներ սպաննող, իր հետևորդ ոստիկան-զինուորներուն պատիւ բռնաբարութիւն կատարել տուող և նոյն իսկ վաթսուն տարեկան մարդու մը պատիւը բռնաբարել տալ ուզող և մարդ այրելու և չարչարելու մասին նշանաւոր Ալաշկերտի Իզզէթ փաշա ո՛րքան ատեն որ Պիթլիս գտնուի և դրան ալ Մալազկերտի ոստիկանութեան պաշտօնին մէջ մնայ, ազատութիւն ու արդարութիւն ի՛նչպէս կ'ըլլայ. բռնակալութեան ու չարիքներուն վերցուած ըլլալուն ո՛վ կը հաւատայ: Ո՛վ յարգելի խմբագրութիւն, ո՛վ պատուարժան ընթերցողներ, կը վստահացնենք թէ մեր այս ըսածներ չափազանցութիւն չեն. նոյն իսկ թերի են: Տարիներէ ի վեր հարստահարութեան ու բռնակալութեան տակ ճնշուող ժողովրդեան վրայ հոգի չէ մնացած: Անոնց կարօտ եղած լոյսն ու պարէնը կը խնդրուի որ շնորհէք: Շատ մը կեղեքուած ժողովուրդներ, տուներնին ու հողերնին գաղթականներու և Քիւրտերու կողմէ կողոպտուած ըլլալով, փողոցները մնացած են: Ատոնցմէ ոմանք բանտէն ելած և ոմանք ալ հարստահարութենէ ու բռնակալութենէ փախած ըլլալով, այս անգամ վերադարձած են: Աշիրէթներու պետերը «Համիտիէ» անունով ժողովուրդէն առանձին տուրք մը կը գանձեն. իւրաքանչիւր ցեղապետ այդ տուրքին փոխարէն ժողովուրդը իբրև գերի կը վաճառէ. ո՛ր օրէնքը, ո՛ր խիղճը կը թոյլատրէ այդ պարագան: Սահմանադրական վարչութիւնը ամէնուն համար ազատութիւն մը կը շնորհէ, մինչդեռ Դաշնակցականները դեռ վնասակար մարդեր կը նկատուին և չեն կրնար ազատ պտտիլ: Մէկ քանի անձերու պարտքին համար ամբողջ գիւղացիներուն անասունները կը գրաւուին ու կը վաճառուին. մէկ մեճիտիէի համար երկու-երեք հարիւր ղրուշի ցորեն կը վաճառուի. ասոնք հարստահարութիւն և բռնակալութիւն չե՞ն: Համլըքի Համիտիէ հեծելագունդին հազարապետ Րիզա, որ իր բազմաթիւ ոճիրներովը ծանօթ է, 33 գիւղացիներու ոչխարը թալած և որբերու իրաւունքները կերած է. ատոր արարքը աչքի չի զարներ և իր հարստահարութիւնները կը շարունակէ: Ոճրագործութեամբ ամբաստանուած Գասըմ պէյը ձերբակալելու համար թէև նահանգին կեդրոնէն քանիցս հրաման տրուած է, բայց ձերբակալութեանը չի ձեռնարկուիր: Ե՛րբ վերջ պիտի տրուի Պէյքէ Աշիրէթին պետ Հաճի Ֆարիսի հարստահարութեանցը. այդ անձը իր հետևորդներուն մարդ սպաննել տալը սովորութիւն ըրած, Խասքէօյցի Օհանն ու Բորանը, տասնի չափ խեղճերը, Ֆարօն ու Ապտուլլահը սպաննել տուած է: Ե՛րբ պիտի զրկուին այն պաշտօնեաները որոնք այս ժողովրդեան ցաւերը լսեն և անոնց վէրքերուն վրայ սպեղանի դնեն: Այս ցաւալի վիճակը ուղղամիտ, կարող ու խղճամիտ պաշտօնեաներու ներկայութեամբը միայն կրնայ դարմանուիլ: Մէկ քանի ոստիկաններէ ու պաշտօնեաներէ զատ, հոս պատուաւոր, խղճամիտ ու վստահելի պաշտօնեաներ գտնելը անկարելի է: Հարստահարողները «այսօր գնա՛յ. վաղը եկուր»ի ցաւերէն չեն կրցած ազատիլ: Կը խնդրենք ժամ առաջ դարման մը ընէք Մուշի դառն ցաւերուն, որ Սահմանադրութիւնը եռանդով ընդունող ուղղամիտ պաշտօնեաներու ամէնէն աւելի կարօտ է:»

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ
Բ. ԴՈՒՌՆԷՆ

Շաբաթ օր Տեղապահ Սրբազանին կողմէ գործակատար Գամէր էֆ. Շիրինեան Բ. Դուռը տարաւ թագրիր մը, որով Ն. Սրբազնութիւն նորընտիր Կրօն. և Քաղաք. ժողովներուն հաստատութիւնը կը խնդրէր: Վարչապետին հրամանաւ անմիջապէս հարկ եղած ձեւակերպութիւնները կատարուեցան և հաստատութեան պաշտօնագիրը Գամէր էֆ. չաբաթ իրիկուն յանձնեց Տեղապահ Սրբազանին:

ՇԱԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՒՃԱՊԸ

Ինչ որ պատահեցաւ չաբաթ օրը Պոլսոյ շուկային մէջ, իր գերազանցապէս զաւեշտական համգամանքին հետ եղերականօրէն հոգեբանական կացութեան մը արտայայտութիւնն ալ էր, որ եկաւ, մէկ շարժումով, սահմանադրական Թուրքիոյ արդի սլլացեղ բազմատարր ժողովրդեան ջիղերուն տրամադրութիւնը բացատրել:

Այո, ահագին բնակչութեան մը լարուած, զգայնացած ջղայնութեան պայթումին տեսարանն էր ան, որ չաբաթ օրը պարզուեցաւ Պոլսոյ շուկային մէջ:

Ինչ է եղեր:

Աշխարհիս գուցէ ամէնէն անմեղն և ամէնէն սովորական բանը. ղաչախճի մը բռնել ուզուեր է, կամ քասախատ մը օձիքը ձեռք տալու վրայ եղեր է: Ե՛րբ և ո՞ւր տեսնուեր է որ այսքան սովորական պզտիկ միջադէպի մը առթիւ հոյաբուռ մարդիկ, անհամբեր սարսափի մը մատնուած, խենդերու զիւահարներու պէս փախչին, վագրերու գազաններու կատաղած վոհմակներէ հալածուածի պէս:

Առաջին անգա՛մ է որ Պոլսոյ մէկ կողմը ղաչախճի մը կամ քասախատ մը կը ձերբակալուի: Ասկէց առաջ, ասանկ բաներ ամէն օր, ամէն ժամ կը պատահէին, բայց ոչ ոք միտքէն կ'անցունէր իրար անցնիլ և ահարեկ խոյս տալ: Հոգեբանական ի՛նչ վիճակ է աս: Բայց նոյն իսկ շատ հաւանական է որ չաբաթ օրը ոչ իսկ քասախատ մը կամ ղաչախչի մը ձերբակալուեցաւ: Ո՞վ գիտէ ինչ է եղածը. շուկային խանութպաններն անգամ չեն գիտեր. գուցէ մարդուն մէկը քիչ մը շուտ քալեց, քիչ մը վազեց. գուցէ մարդուն մէկը կտոր մը ձայնը բարձր հանեց, սպառնական շեշտով մը, վերջապէս եղաւ բան մը, անծանօթ և սովորական, որուն պէս բաներ ամէն ատեն կը պատահին ոչ միայն փողոցներու, այլ և տուներու մէջ: Բայց ատոր համար խանութները դղրդահար ձեռքերով կը գոցուի՞ն, դէմքերը դիակներու պէս կը դունատի՞ն, սրունքները եղնիկեան արագութեամբ սլացիկ կը սուրա՞ն:

Ջարդի երկիւղ, հէ՞:

Բայց սա չաբաթ օրը ո՞վ զով պիտի ջարդէր, քանի որ բոլոր ցեղերն ալ, օսմանեան բոլոր դասակարգերն ալ փախչելու վրայ էին. այդ օրը ամէն բան կար բայց ջարդողէ. ըսել է ջարդող չկար. ըսել է պարապ տեղը փախան Հայն ալ, Ցոյնն ալ, Թուրքն ալ, Քիւրտն ալ, (Հրեան ալ պիտի ըսէի՝ եթէ օրը չաբաթ չըլլար) զինուորն ալ, ոստիկանն ալ, եւրոպացին ալ, ծեր, չափահաս, մանուկ, կին, եւայլն:

Խնդա՞ս մի լաս:

Սահմանադրութեա՞ն հրաշքն է աս: Ա՞ս ըլլալու էր Սահմանադրութեան մը ազատութիւնը մարդկային հոգիներուն վրայ, որոնք երեսուն տարի դողացին, թրթռացին բռնապետութեան սպառնալից ճակատին տակ: Փախչի՛լ. ինչ անհեթեթ շարժում: Սահմանադրական ազգ մը չի փախչիր. կը կանգնի, և վտանգին կը նայի, եթէ նոյն իսկ կայ վտանգ մը:

Խուճապի միջոցին, զինուորական մը, արի և խաղաղ հոգի մը անշուշտ, ամոքացի դիտողութիւնը ըրեր է. «բայց սա փախչողները ապահովապէս զինուած են. ինչո՞ւ ուրեմն կը փախչին՝ քանի որ զինուած են:» Այո, ինչո՞ւ փախան, չաբաթ օրը, Շուկային խանութպանները, որոնցմէ շատեր, իմացանք թէ, խաղաղ օրեր զէնք կը պարպեն եղեր օդին մէջ: Ինչ քաջութիւն՝ զէնք պարպել երբոր ո և է սպառնացող վտանգ չկայ: Ինչի՞ կը ծառայէ զէնքը, եթէ անիկա վտանգի պահուն չէ որ պիտի գործածուի: Ուրեմն նոյնն է զէնք ունենալ կամ ոչ, քանի որ ամէն պարագայի մէջ պիտի փախչուի: Ու կրնաք երևակայել թէ ինչ պիտի պատահի եթէ իրական վտանգ մը գոյութիւն ունենայ:

Ու չաբաթ օրը, Պոլսոյ հասարակութիւնը այդ անմիտ խուճապը ստեղծելով ահագին դժուարութեան մը և կնճռոտ կացութեան մը մատնեց ոստիկանութիւնը որուն գործը արդէն այնքան ծանր է և այնքան պատասխանատու ներկայ պարագաներուն մէջ: Մէկ կողմէ կը պահանջենք ոստիկանութենէն որ իր պարտքը անթերի կատարէ, միւս կողմէ ապուշ խուճապողներու դիմացը կը դնենք զայն: Արդարութիւն է ասիկա:

Իրաւ, անկարելի է չխոստովանիլ թէ բան մը, անըմբռնելի և անսպասելի բան մը կը դառնայ կոր օդին մէջ. բայց իրական բան մըն է ասիկա, թէ ոչ մեր ըղձեկած բորբոքած երևակայութեան մէկ գործն է: Եւ ինչ որ երևակայութեան հետ կապուած է, իրականութիւն ըլլալէ շա՛տ հեռի է:

Քիչ մը հանդարտեցնենք ուրեմն մեր ջիղերը. ակոնք չխախտինք ապարդիւն զրոյցներու. արթուն կենանք միայն, պատրաստ դիմագրաւելու վտանգները, եթէ հակառակ ամէն ակնկալութեան, անոնք գան ներկայանան: Բայց, Աստուծոյ սիրուն, վաղ անցնինք սա ձգել փախչելու ոչ-սահմանական սովորութենէն, որ ամօթալի բան մըն է և ուրիշ բանի չի ծառայեր եթէ ոչ ունայնօրէն հանրային խաղաղութիւնը վրդովել, և, ինչպէս ըսի, դժուարացնել գործը անոնց որ այդ խաղաղութիւնը պահպանելու և ամրապնդելու փափուկ գործը ստանձնած են:

Եր. Սրմաքէշխանլեան

ՕԳՆԵՑԷՔ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Հայ հասարակութեանը յայտնի է, թէ ինչ ծանր նիւթական դրութեան մէջ էին Թիւրքահայ գաղթականները Կովկասում: Ներկայումս շնորհիւ Թիւրքիայում վերահաստատուած սահմանադրութեան, այդ գաղթականների առաջ բացուած է լայն հնարաւորութիւն վերադառնալ իրենց հայրենի երկիրը և վերսկսել մարդավայել կեանք հայրենի օջախում: Հայ հասարակութեան համար, որի բոլոր խաւերն էլ այս կամ այն չափով հետաքրքրուած են Թիւրքահայ ժողովրդի վիճակով, ներկայումս մնում է իր վերջին պարտքը կատարել այդ ժողովրդի պանդուխտ տարագիրների վերադարձմամբ, այն է նիւթական միջոց և աջակցութիւն ցոյց տալ դրանց՝ հայրենիք վերադառնալու համար: Մեծ է կարիքը և անյետաձգելի: Գաղթականների մեծագոյն մասը այժմ էլ տառապում է անգործութիւնից և նիւթական նեղութիւններից և դրանից դրդուած ստիպուած է չարունակ բաղխել բարեգործական հիմնարկութիւնների և մասնաւոր անձանց դռները... Մօտենում է ձմեռը, և շուտով նրանց վերադարձի հարցը աւելի կը դժուարանայ թէ ճանապարհների փակուելու և թէ զանազան այլ պատճառներով: Այդ բոլորը ի նկատի առնելով՝ Կ. Հ. Բարեգործական Ընկերութիւնը որոշել է իր վրայ վերցնել այդ կարևոր գործին նպաստելու պարտականութիւնը, յուսալով ի հարկէ հասարակութեան լայն խաւերի միահամուռ աջակցութեան վրայ: Ընկերութեան խորհուրդը իր բոլոր ճիւղերով արդէն պատրաստւում է ընդ առաջ գնալ ժողովրդական այդ մեծ կարիքին: Սակայն ընկերութեան այդ նպատակով տրամադրելի նիւթական միջոցները չափազանց քիչ են, և անհրաժեշտ է, որ հայ հասարակութեան բոլոր խաւերն էլ թէ Թիֆլիսում և թէ թէ գաւառներում և ամբողջ Ռուսաստանում իրենց առատ նուիրատուութիւններով օգնութեան գան Ընկերութեանը այդ մեծ գործում: Հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելով այս անյետաձգելի կարիքի վրայ՝ Խորհուրդը կոչ է անում ամէնքին էլ, որքան կարելի է, շուտով արձագանք տալ այս պահանջին և թէ բարոյական, թէ նիւթական աջակցութեամբ հնարաւորութիւն տալ Խորհրդին ի կատար ածել իր ստանձնած այս ծանր պարտականութիւնը:

Այդ նպատակով լինելիք նպաստները խորհուրդը խնդրում է ուղղել անմիջապէս Բարեգ. Ընկերութեան Խորհրդի անունով կամ Թիֆլիսի հայոց թերթերի խմբագրութիւններին՝ Խորհրդին հասցնելու համար:

Նախ. Խորհրդի՝ Ս. Յարութիւնեան
Քարտ.-անդամ՝ Ալ. Պապովեան

ԳԱՒԱՌԱՅԻ՛Ն ՔՐՈՆԻԿ

ՊԻԼԷՃԻԿ, 12 հոկտ.

Վեցամսեայ բանտարկութեան դատապարտուողի մը բողոքն է զոր կ'ուղղեմ բոլոր Թուրք լրագիրներուն և ամէն անոնց որոնք կ'ըսեն թէ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր Հայերը հաւասար իրաւունք կը վայելեն: Ամէնէն լուսամիտ Թուրքերը «եղբայր ենք» կը գոչեն, բայց միևնոյն ատեն ամէնէն լուսաւորեալներն են որ հաւասարութեան ջինջ երկինքը թխածներուն պէս անհաճոյ բան մը գտան Հայուն ազատագրութեան մէջ, որով ան ազատ համարձակ պիտի խօսէր իր կաշկանդուած լեզուն: Հայկական նահանգներու բարեկարգութեան խնդիրը դեսպանախորհուրդի օրակարգ անցնելը մեր Թուրք եղբայրներուն ախորժելի չէ: Ինչո՞ւ: Վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտութիւնը ինքնին չի բաւեր որ ըլլամ ձեր երեսին պոռամ թէ Հայերը բան մը չհասկցան Սահմանադրութենէն: 80-90 տարուագրութեամբ հանրապետութիւնը ինչ արդիւնք տուաւ: Ինչո՞ւ յանցաւորներուն պատիժ չտրուեցաւ, զէթ անոնց տեղափոխմամբը կամ հրաժարեցուցմամբ: Հաւասարութիւն կա՞յ երբ Հայոց Առաջնորդարանին քարտուղարը, ուսուցիչ միևնոյն ատեն, 6 ամիս կը բանտարկուի: Պէչիքթաշի յոյնը կտոր կտոր կ'ըլլայ, Պիլէճիկի հայն ալ թող 6 ամիս բանտ պառկի, ինչ կ'ըլլայ եղեր. կեավուռնե՛րը: Իմ մասիս գթութիւն չեմ հայցեր ձեզմէ բնաւ. բայց դատավարութեան միջոցին անճարակ ընթացք մըն ալ ունեցան դատարանին մարդիկը: Ընդհ. դատախազի օգնականը՝ Պիւրհանէտտին «Մէրխաստ էչխասը զայրը բէսմիյէտէն տիր» կը գրէ և Հայ Առաջնորդին համար պատիժ կը պահանջէ, առանց խորհելու որ Առաջնորդին բան մը չէ հարցուցած տակաւին: Աքսո՞ր ըլլալ պիտի տար արդեօք Հայ Առաջնորդը: Ընդհ. դատախազի այդ օգնականը Ժէօն-Թուրք մըն էր. ուխտադրուժ չըլլալու համար Սահմանադրութեան կառավարական պաշտօնեաները երդումի կը քաշէր ու «եղբայր ենք» կը գոչէր: Ճշմարտութիւնը այս է. հեռի ենք ազատ ժողովուրդ ըլլալէ: Ներքին գաւառներու խեղճ Հայերը ինչե՛ր կը քաշեն արդեօք: Ահա Հայոց Առաջնորդարանին և վարժարանի ուսուցչին յայտնութիւնը, որ ստուգուելու պէտք չունի. իր մերկութեամբ մէջ իրականութիւն է: Հաւասարութիւն չկա՛յ. կա՛յ. պատասխան տուէք:

Թղթակից

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ հայոց Բարեգործական Խորհուրդը Կարսի ճիւղի վարչութենէն ստացած է հեռագիր մը, խնդրելով որ գաղթականներու ուղարկումը դադրեցուցուի:

ՌՈՒՍԱՀԱՅՑ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. Դ. Դաւթեան այս օրերս մեծ նուագահանդէս մը պիտի տայ Թիֆլիզի Հայոց արդիւնաբերական ընկերութեան դահլիճին մէջ: Երիտասարդ ջութակահարը առաջին մրցանակով աւարտած է Պրիւսէլի քոնսէրվաթուարը: Պ. Դաւթեան աշակերտած է հռչակաւոր երաժիշտներու, ինչպէս Թոմսընի՝ Պրիւսէլի մէջ, Սէվչիքի՝ Բրագայի մէջ: Հայ համբաւաւոր ջութակահարը ստացած է «Պրիւսէլի Վիրթուօզ-Լաւրէաթի» տիտղոսը: Նուագահանդէսներ տուած է Պրիւսէլի, Լոնտոնի և Թիֆլիզի մէջ, մեծ գովեստներու և հիացման արժանանալով օտարներու կողմէ: Գործ օրաթերթը սապէս կը գնահատէ հայ արուեստագէտին կարողութիւնը. «Շնորհալի արդիւնք ունի զարգացած տեխնիկ. ամենադժուարին և ամենախորին պիէսները նուագում է ամենայն կատարելութեամբ և քնքշութեամբ, միանգամայն նրբօրէն ըմբռնելով ամէն մի պիէսն իր նուրբութեամբ, որ յատուկ է միայն մեծ արդիստներին:»

ՇԵՓՈՐ թերթի խմբագիր-հրատարակիչ Սեդրակ Շահպարոնեան 150 րուբլի տուգանքի դատապարտուած է թերթին վնասակար ուղղութեան համար:

ԹԻՖԼԻԶԻ ոստիկանութիւնը թոյլ չէ տուած Պ. Գարեգին Երէցեանի հայերէն լեզուով կատարելու իր բանախօսութիւնը: Պ. Երէցեան ստիպուած է ռուսերէն լեզուով խօսելու:

«ԳՈՐԾ»ի մէջ կը կարդանք.— Ամսիս 2ին Վաղարշապատում ձերբակալուեց և տեղական բանտը դրուեց Աշտարակի ծխ. դպրոցի ժամանակաւոր ուսուցչուհի տիկին Ելենա Ասլանեանը: Ձերբակալումը հետևանք էր 1908 թ. յուն. 1ի Մեծ Ղարաքիլիսայում նրանց բնակարանում կատարուած խուզարկութեանը, որի ժամանակ գրաւուած են մի քանի գրքոյկներ (երկու օրինակ Էրֆուրտի ծրագիրը, մի օրինակ Բաւէրչքի Սմուքա մի օրինակ Դաշնակց. կրիզիս և այլն): Երևանի նահանգապետի կարգադրութեամբ տիկինը պէտք է կամ բանտում մնայ երեք ամիս, կամ վճարի 500 րուբլի և ազատուի: Երևի հոգաբարձութիւնը նրա տարեկան ռոճիկից այդ 500ը անմիջապէս կը վճարէ և ուսուցչուհուն կ'ազատէ բանտից:

⁂ Նահանգական դատարանում քննւում էր Ղարադըլաղ գիւղի բնակիչ Դաւիթ Դանիէլեանի գործը: Նա մեղադրւում էր 102րդ յօդուածով, որ եղել է Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Ղարադըլաղ գիւղում, իր տրամադրութեան տակ ունենալով զէնքեր ու պայթուցիկ նիւթեր: Դատարանը բոլորովին արդար ճանաչեց մեղադրեալին: Պաշտպանում էր երդուեալ հաւատարմատար Կլանկը:

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳ-ՉՄՇԿԱԾԱԳԻ թեմին կողմէ կաթողիկոսական պատգամաւոր նշանակուած է Գնէլ Ծ. Վրդ. Գալէմքեարեան և Միհրդատ էֆ. Հայկազն, չաբաթ օր մեկնեցան դէպի Էջմիածին: Տ. Գնէլ Վրդ. վերադարձին իր հետ մէկտեղ պիտի բերէ նաև Սրբալոյս Միւռոնն, թրքահայ վիճակներու եկեղեցիներուն համար:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԻ և Պաղտատէն բարեսէր ազգայիններ, ի նպաստ գաղթականներու և սովեալ ազգայիններու դրամական նպաստ ղրկած են Տեղապահ Սրբազանին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Քաղաքական ժողովի հոկտ. 9ի նիստին մէջ հետևեալ որոշումները տրուած են.— Առաջնորդ Գեր. Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունիի՝ կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար Էջմիածին մեկնած ըլլալուն պատճառաւ այս նիստին նախագահեց փոխանորդը՝ Արժ. Տ. Յարութիւն քահանայ Ցակոբեան: Սեդրակ էֆ. Դաւիթեան կ'ատենապետէր, ներկայ անդամներու մեծամասնութիւնն էր Տեարք Վ. Գալիպճեան, Հ. Ինայէթեան, Յ. Բէմահեան և Տքթր. Միսաք Շամլեան: 1. Ընդհանուր ժողովը տեղեկանալով որ աղքատաց հաշուուն ընթացիկ տարուան պիւտճէին սահմանուած 1480 ոսկիէն 121 ոսկի աւելի ծախսուած է և պիտի ծախսուի մինչև այս տարուան վերջը, բացառաբար ընդունած է այդ յաւելուածական ծախքն և որոշած որ ասկէ ետքն աղքատաց համար պիւտճէով որոշեալ գումարէն բնաւ երբեք աւելի չծախսուի և առ այս պէտք եղածն այժմէն գրուի հոգաբարձութեան: 2. Ժողովը տեղեկացաւ նոյնպէս թէ ընդհանուր ժողովոյ որոշումին համաձայն գրուած է հոգաբարձութիւններուն, որ յաջորդ տարուան պիւտճէները առ առաւելն մինչև տարեգլուխ պատրաստելով՝ Քաղաքական Ժողովոյ քննութեան ներկայացնեն, և ընթացիկ տարուան հաշուեկշիռներն ալ տարեգլխէն չորս ամիս մը ետքը: 3. Անդամներու մեծամասնութեան բացակայութեան պատճառաւ՝ կալուածներու հոգաբարձութիւնը ըստ կանոնագրի, կազմալուծեալ նկատուած ըլլալով անցեալ ամառ, չուրջ երեք ամիսներէ ի վեր Քաղաքական ժողովն էր որ ընդհանուրին որոշման համաձայն՝ կը վարէր կալուածական գործերը: Ժողովը ինչ ինչ նկատումներով որոշեց միջանկեալ նիստի մը մէջ կազմել կալուածոց նոր հոգաբարձութիւն մը: 4. Ընդհանուր ժողովը որոշած ըլլալով որ 1907 տարուան հաշիւները վերաքննուին Երեսփոխան Սարգսեան Միհրան և Աստուածատուրեան Արմենակ էֆէնտիներէ, Քաղաքական ժողովը տեղեկացաւ թէ յիշեալ էֆէնտիները գործի սկսած են արդէն: 5. Արտաքիրու եկեղեցւոյ վերանորոգութեան ի նպաստ Գահիրէի մէջ հանգանակութեան ատեն մը վերադարձուած ու հաշիւն մատուցած ըլլալով, ժողովը ստուգեց որ հանգանակութեան արդիւնքն եղած է իբր 37½ եգիպտ. ոսկի, որ Արտաքիրու առաջնորդարանը ղրկուած է արդէն, ի բաց առեալ (162,50) ղրշ.ի մաս մը, որ պիտի յանձնուի Արտաքիրու սովելոց պատեղի հանգանակիչ Մասնախումբին և փակուի յիշեալ հաշիւը: 6. Ընդհանուր ժողովոյ որոշումին համաձայն գրուի Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, որ Արժ. Տ. Յարութիւն քահանայ Սարգիսեանը անցունէ հնայուն պաշտօնէից դասուն մէջ: Ժողովը ասոնցմէ դուրս զբաղեցաւ կալուածական, ժառանգական և ուրիշ խնդիրներով:

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

ԱԶԴ.— Կ. Պոլսոյ Թրամուէյներու ընկերութեան պարտաթուղթի տէրերուն կը ծանուցուի թէ 1908 դեկտ. 1ին (Ն. Տ.) ամորթի եղող 174 պարտաթուղթերուն 53րդ վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ 1908 նոյեմ. 3, երեքշաբթի օրը, ժամը 2ին, կէս օրէն յետոյ, ընկերութեան կեդրոնատեղին, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա: 2—1

Կ. Պոլիս, 15 հոկտ. 1908

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ
BOURSE DE PARIS

հոկտ. 18/31 1908

Ֆրանս. Ռանթ 3 %	97 22
Օսմ. Միացեալ բացուեցաւ	90 50
» » գոցուեցաւ	90 45
Ռումէլի Երկաթուղի	168 —
Օսմ. Պանքա	709
Պալիա Գարաայտըն	390
Թոմպալաք	— —
Րիօ Թինթօ	1757

ՄԱԶԵՐՈՒ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
Eau Avellane
ՏՕՔԹ. Բ. ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ ՓԱՇԱ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ
Պատրաստուած
Քիմիագէտ ԼԷՕՆ ԻՐԻՆԷԻԻ կողմէ
Արծաթ շքադրամ և պատուոյ վկայական ստացած Աթէնքի 1903ի միջազգային ցուցահանդէսի միջոցին

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ, գլխու մազերուն, պեխերուն, մօրուքին բնական գոյնը կը վերահաստատէ աստիճանաբար և ամէն երանգներով, և երիտասարդական թարմութիւն ու փայլ կը շնորհէ, մազերուն արմատը զօրացնելով և հերաթափութեան առաջքը առնելով:

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ մորթին վրայ բիծեր չի ձգելու առաւելութիւնը ունի:

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ կրկին գոյնով է. շագանակագոյն և սեւ: Իւրաքանչիւր տուփի մէջ բացատրուած է գործածութեան եղանակը յատուկ հրահանգով:

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ կը ծախուի Բերայի մէջ Պօն Մառշէ, Ղալաթիա՝ Հիսարեան անուշահոտութեանց վաճառատունը, Թիւնէլի մօտ, Պոլիս՝ Գասապեան և Բեազիտ պէյ դեղավաճառանոցները ու բոլոր գլխաւոր դեղարանները, Բարիզ՝ Պ. Ա. Օթթա վարսայարդարի խանութը, Քասաթիլիօն փողոց, Ռէշիթ (Պարսկաստան)՝ Պ. Պ. Մուսհոլիս, Գահիրէ՝ Մաթիոլի:

ՄԹՆՐԱՆՈՑ, Թէօտոր Սքալիէրի, Բերա Մեծ Պողոտայ, թիւ 146: 25—18

Իւրաքանչիւր շիշի գին 25 դահեկան

ՍԱԼԱՄԱՆՏՐ

ՎԱՌԱՐԱՆ
ՓՈՔՐ ԾԱԽՍՈՎ

ԳԻՇԵՐ ՑՈՐԵԿ
ԿԸ ՎԱՌԻ
ԵՒ ԿՈԿԻԿ

Քսանըչորս ժամը անգամ մը պէտք է լեցնել
ԲԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԻՆ ԿՈՂՄԷ
ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ
Յանձնարարուած է մայրաքաղաքիս երևելի բժիշկներուն կողմէ՝

Տօքթ. ՋԱՄՊԱՔՕ ՓԱՇԱ, ԳԱՆՊՈՒՐ ՕՂԼՈՒ ՓԱՇԱ, Բժշկ. Վարժ.ին պրոֆ. Տօքթ. ՊԷՍԻՄ ԷՕՄԷՐ ՓԱՇԱ, անգլիական հիւանդանոցին բժիշկ Տօքթ. ՄԱՔՓԼԻՆ, և Տօքթ. Ա. ՆՈՒՐԻ ՓԱՇԱ, Տօքթ. ՍԿՈՒՐՏՈՍ եւայլն:

Նաև ընդունուած է՝

Եէտիգուլէի յունական հիւանդանոցին, Համիտիէ մանկանց հիւանդանոցին, իտալական հիւանդանոցին կողմէ եւայլն:

Պէտք է զգուշանալ վտանգաւոր կեղծերէն
Ապահով գնման համար դիմելու է
ՔՕՔ ՌՈՒԺ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մթերանոցն է Ա. ՔՐԻՍԹԻՏԻՍ եւ Կ. ՋԱՐՐԱՒՏԷՍ
Ղալաթիա, Վոյվոտա, Քրիսփիա Տպարան
12—5

SWISS MADE
ZENITH

ՈՐՆ Է
ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՍՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ Ընկ.

ԶԵՆԻԹ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

Թիւ 16 – ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ – Թիւ 16
Օսօզրի-Պազ հաստատութեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիտարանին. 1903

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ԶԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամեն ժամացոյցներէ ունեցած բացարձակ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յաջողութիւններէն, այսինքն նրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ թերացող ԶԵՆԻԹ ժամացոյց մը երեք զնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—30

ԱՐՏԱՔՈՅ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ ժիւրիի, Միլան. 1906

Ա. Զ. Դ.

Անատօլուի օսմ. երկաթուղւոյ Ընկերութիւն

Ստորագրեալ Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանել հանրութեան թէ 1 Նոյեմբեր (Ն. Տ.) թուականէն սկսեալ նոր ժամանակացոյց մը գործադրութեան պիտի դրուի Հայտար-Փաշա-Էսկի-Շէհիրի գծին, ինչպէս նաեւ Համիտիյէ-Ատաբազարի մասնաճիւղին համար։ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Հայտար-Փաշա
10)23 Հոկտեմբեր 1908

KODAK

FILMS
FILMS

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԻՆԵՐ ԵՒ ՆԻՒԹԵՐ
ԳԱՐԱԳԱՇ ԵՂԲԱՐՔ
ԲԷՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 398 ԵՒ 474

Սոյն վաճառատանց մէջ կը ծախուին լուսանկարչութեան վերաբերեալ գործիներ, պիտոյք եւ դեղեր եւ Էսթման անուն համբաւաւոր գործարանին Քօտաքներն ու Ֆիլմերը, որոնք թէ՛ լուսանկարիչներու եւ թէ՛ ամաթէօրներու համար անհրաժեշտ են։ Գաւառներէն եկած յանձնարարութիւններն ալ փութով կը կատարուին։ 50—30

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
11,000,000 օսմ. ոսկի կամ
250,000,000 ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Շիտակ Ճամաճան Թ. 38

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղէքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, Գասթէմունի, Գավալա, Տէտէ Աղաճ, Էսկիշէհիր, Երուսաղէմ, Դամասկոս, Գոնիա, Լառնաքա, Լիմասօլ, Գանիէ, Մէրսին, Միթիլլի, Մանասթըր, Նիկոսիա, Ուշագ, Բոր-Սաիտ, Սէլանիկ, Սամսոն, Սըվաս, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Սկիւպ։

Որոշեալ պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գօնթ-գօուրան) փոխատուութիւն կ'ընէ, արժեթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (պոլիցա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ եւ օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրտիններ կու տայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժեքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, տակարանական հրամաններ կը գործադրէ, ամէն տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին [illegible] արկղամարկերու մէջ հաստատուած մասնաւորապէս շինուած նկուղներու մէջ (պէթոնով եւ մեքենական ամրացումով), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակահանութեանց մէջ ելած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, առանց միջնորդչէքի, աւանդուած արժեթուղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագինին համաձայն։ Անոր տիրոջ հաշւոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձելու համար՝ աւանդ տրուած արժեթուղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթուղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն ու Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պերլին, Պրիւքսէլ, Հռոմ, Վիեննա, եւայլն։ Տոկոսներու արդիւնքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է, կամ իր հաշւոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ. Այն յաճախորդները, որոնց արժեթուղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ գանձուած տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ տակարանական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթուղթեր, ինչպէս Րումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտի Ֆօնսիէի [illegible] ազգ. Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթուղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագին մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու վրայ փոխատուութիւն կ'ընէ հաշուընթացով եւ շատ [illegible] պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթուղթերու կտրօններ։ Իր մասնաճիւղներուն մէջ գտնուած արժեթուղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերուն եւ [illegible] Նաւահանգստին 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է՝ Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանին մէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելէ առաջ եկած կորուստը, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը, որ փոփոխական է, կը հաղորդուի ուզողին։ 50—40

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԻՆԱՑ

ԷՄՆԻՑԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ
Գրեսի Լիոնէի դրամատան վրայի յարկը
հաստատուած

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց եւ տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամենէն աւելի ճաշակաւոր եւ դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՑԷԹի հագուստներէն։

ԳԻՆԵՐԸ ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ
ԶԵՂՉ ՉԿԱՅ ԲՆԱՒ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—9

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կումբ. եռու երկեան.
1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒ ԳԻԾ

ԵՐԹ

Կայարան		Կումբ. 623 Ապր. եւ Ճմբ. Առաւ.
Գոնիա	մկն.	12 30
Գաչին խան		1 01
Ջամրա		1 45
Արըգ Էօրէն		2 13
Մանասատուն		2 42
Գարաման	ժմն.	3 13
	մկն.	3 28
Սիտրովա		3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ		4 44
Ալանճա		5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 45
	մկն.	6 05
Պուլկուրլու իրիկուն	ժմն.	6 20

ԴԱՐՁ

Կայարան		Կումբ. 624 Ապր. եւ Ճմբ Իրիկուն
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմն.	6 53
	մկն.	8 50
Ալանճա		9 17
Այրանճը-Տէրպէնտ		10 01
Սիտրովա		10 43
Գարաման	ժմն.	11 07
	մկն.	11 22
Մանասատուն		11 55
Արըգ Էօրէն		12 24
Ջամրա		1 —
Գաչին խան		1 36
Գոնիա իրիկուն	ժմն.	2 05

50—28

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ 1908 սեպտ. 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու (2%) տոկոս մը պիտի վճարուի Միացեալ պարտքի պարտաթուղթերու Թիւ 10 կտրօնին համար։ Տոկոսներու վճարումները պիտի կատարուին կտրօնին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ մինչեւ 1909 յուն. 31/13 փետր.։ Այդ պայմանաժամը անցնելէ յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ միայն վճարելի պիտի ըլլան։ 12—8

Կ. Պոլիս, 18/31 օգոստ. 1908

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սէլանիկ, Իզմիր, Պիրէոս, Բաղրաս, Վոլօ, Շիրա, Քալամաթա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին եւ աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխատուութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ եւ Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու եւ արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին եւ թէ՛ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով եւ ուզուած ատենը ետ առնելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ եւ զեղչէ, գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ [illegible], փոքր վարձքերով։

Աւանդի ձեւ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ եւ արժեթուղթ, [illegible] վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ	3%
Վեց ամսուան համար	3½%
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2էն և Յուլիս 1էն։

Մասնաւոր ստերակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով եւ փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ եւ մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն դրուշ 52 [illegible]։ 50—25

PHŒNIX ASSURANCE LD. Cº

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ եւ վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի եւ կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ եւ շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է
ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ եւ գաւառաց
Դ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքթալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ,
Ղալաթիա։
Փոխ գործակալ ի Պոլիս
Ֆնտգլեան խան ՃԻՎԱՆ ԹԷՔԷԼԵԱՆ

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառ. 223 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի-Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Քէօքճէ Քըզըք	մկն.	2 20
1 39	»	Սաբունճը Բունար	»	1 38
2 33	»	Ալայունտ	»	12 42
3 14	»	Չէքիրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Ինսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Գազլըկէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Պէօյիւք Չօպանլար	»	8 20
7 36	»	Չայ	»	7 33
8 21	»	Իսհագլու	»	6 40
8 45	»	Եասսըան	»	6 15
9 16	»	Աք շէհիր	»	5 53
9 48	»	Ազարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Զավունէր քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկըն	»	4 03
11 55	»	Գաղըն-Խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Ինէ	»	2 27
1 22	»	Մէյտան	»	1 47
2 22	»	Բունար-Պաշը	»	12 42
3 —	ժմն.	Գոնիա	մկն.	12 —
Իրիկ.				Առաւ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառ. 122 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 12 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աք Բունար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալիֆէ Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	»	8 58
4 9	»	Սարըքէօյ	»	8 1
4 58	»	Պիլէր	»	7 4
5 35	»	Սարըլէր	»	6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 3	»	Բօլաթլը	»	5 16
8 21	»	Մալը Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սինճան Քէօյ	»	2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն.	2 —
Իրիկ.				Առաւ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառ. 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. 421 խառն Առ. Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 33	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱՅՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կայարան		Կռ. 322 խռ. Առ. Ժ. Վ.	324 խռ. Իր. Ժ. Վ.
Ալայունտա	մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա	ժմն.	2 55	1 05

ԴԱՐՁ Կայարան		Կռ. 321 խռ. Առ. Ժ. Վ.	323 խռ. Իր. Ժ. Վ.
Քէօթահիա	մկն.	2 —	12 05
Ալայունտա	ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խռ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. Թ. 41 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 43 խռ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Գարաքէօյ կամուրջ	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէպզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճըլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարըմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Չիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.		ժմն.		6 41
6 11		»	Պէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սափանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Պիլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Գարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Պօզիւք	»		12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Չուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հերաքլէօ	1581	Մարչէլլօ	3709	Սանթօ	1119
[illegible]	3607	Տորինօ	938	Հինտու	3720	Մեսինօ	3557	[illegible]	1735
[illegible]	1541	[illegible]	2333	Հորատիօ	1600	Միլօ	1057	[illegible]	119
[illegible]	2377	[illegible]	1713	Հումպէր	595	Մոնթէլլօ		[illegible]	1203
[illegible]	1823	[illegible]	506	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
[illegible]	1266	[illegible]	3464	Իտալօ	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1548
[illegible]	4461	Էլտորատօ	1520	[illegible]	1080	Օսլօ	4100	[illegible]	3327
[illegible]	1371	[illegible]	1841	[illegible]	1053	Օթէլլօ	4096	Թոլետօ	1470
[illegible]	1337	Ֆարօ	934	Կոլպինօ	2807	Օրլանտօ	1535	[illegible]	242
[illegible]	1244	Ֆլամինկօ	1828	[illegible]	1700	Փալերմօ	1637	Վասկօ	1914
[illegible]	1094	[illegible]	343	Լէօ	1053	[illegible]	510	Վոլօ	1299
[illegible]	2729	Ֆրանչիսքօ	4583	[illegible]	3272	Րոմէօ	3329	[illegible]	2391
[illegible]	1831	[illegible]	3060	[illegible]	1648	[illegible]	1553	Զէնօ	1850
[illegible]	4265	[illegible]	1143	[illegible]	8191	Րոլլօ	1613	[illegible]	1205
[illegible]	2906	[illegible]	1011	[illegible]	794	[illegible]	1782	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	1695	Մարէնկօ	1973	[illegible]	136	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն նոր հասած են.
Բօյէնզօ շոգենաւը, Նաւապետ Պրօնմէրն։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուի.
Թօրիօ շոգենաւը, Նաւապետ Ֆարն, նոյ. 1ին։ Քէօսթէնճէ եւ Օտեսա։

Դիմել Գործակալներուն՝ Յ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միւլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—18

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ ԹԷ

Médaille d'Or Paris 1889
FARINE LACTÉE NESTLÉ
Aliment complet pour les Enfants

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

իրենին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վկային համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։ 50—37

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱԿԱՆ
Ն. ՓԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Նոյ. 3ին, Իմէրէթի, Սեւ ծովէն
Նոյ. 3ին, Սիւրիաք, Մարսիլիայէն
Նոյ. 10ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Նոյ. 4ին, Իմէրէթի, Մարսիլիա
Նոյ. 4ին, Սիւրիաք, Սեւ Ծով
Նոյ. 11ին, Ժօնի, Մարսիլիա

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիքէթի համար)

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—32 Թ. ՌԸԳՕՒԼ

Մ Օ Ս

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեգի	Նայլօզրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Րափսիս	Գուզիրիս
Թէյպըր	Մօէրիս
Նարպօն	Ֆայէքէ
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար [illegible] ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ [illegible] ճամբորդներ կ'առնեն բայց սենեակներ չունին։

Կ. Պոլսէ Լիվերփուլ Ա. կարգի գին է 15 ստեռլինկ
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Ղալաթիոյ մաքսէն հանելու համար՝ իրենց ապրանքները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՌՈՒԹՈՒԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
[illegible] խան, [illegible], Պոլիս
ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ Ընկ.
50—30 31 Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերփուլ։

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Հոկտեմբեր

Դշ. 22/4 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ եւ Պաթում. Կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 22/4 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 23/5 Իզմիր, Պիրէոս եւ Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 23/5 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 24/6 Սեվաստօբօլ. ժամը 10ին։
Շբ. 25/7 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ 25/7 Տարտանէլ, Միթիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիփօլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ եւ Աղեքսանդրիա. ժամ 4
50— 35

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ